

REFERAT |KRS| Formannskapet (2011-2015) d. 20-03-2013

Mødedato Onsdag d. 20. marts 2013 kl. 09:00

Mødested Formannskapssalen

Innholdsfortegnelse

Godkjenning av møteprotokoll formannskapetets møte 06.03.13.....	3
Helsefremmingsplan for Kristiansand.....	5
Utarbeidelse av anbudsdokumenter for kjøp av plasser ved private rusomsorgsinstitusjoner.....	10
Høring - forslag til nasjonal standard for triagering av pasienter i masseskadesituasjoner og dekompr	18
Høring - Forslag til forskrift om nasjonal kjernejournal.....	21
Samarbeidsavtale med Kristiansand idrettsråd.....	27
Nytt navn på Vest-Agder-museet Kristiansand.....	30
Kvalitetssikring av havnestrukturvedtak av 2003.....	33
Kristiansand Eiendom, Byggservice vurderes omgjort til eierformen aksjeselskap.....	46
Utdeling av miljøpris.....	49
Odderøya - utviklingsstrategi.....	51

Punkt 28/13: Godkjenning av møteprotokoll formannskapets møte 06.03.13

Bilag

Protokoll Formannskapet 06.03.2013

Arkivsak-dok. 201300162-26
Saksbehandler Anne Lise Holand Aabø

Saksgang
Formannskapet

Møtedato
20.03.2013

Godkjenning av møteprotokoll formannskapets møte 06.03.13

Forslag til vedtak

[Formannskapet godkjenner protokoll fra formannskapets møte 06.03.13](#)

Tor Sommerseth
Rådmann

Anne Lise Holand Aabø
Formannskapssekretær

Vedlegg:
Protokoll fra formannskapets møte 06.03.13

Punkt 29/13: Helsefremmingsplan for Kristiansand

Bilag

Vedtak BYSTYR, 10042013, Sak 43/13, Helsefremmingsplan for Kristiansand

Vedtak HELSOS, 12022013, Sak 9/13, Helsefremmingsplan for Kristiansand

Vedtak OPPVEK, 19032013, Sak 11/13, Helsefremmingsplan for Kristiansand

Vedtak KULTUR, 06032013, Sak 21/13, Helsefremmingsplan for Kristiansand

Vedtak BYUTVI, 28022013, Sak 46/13, Helsefremmingsplan for Kristiansand

Saksprotokoll

Vedtak KULTUR, 30012013, Sak 6/13, Helsefremmingsplan for Kristiansand

Vedtak BYUTVI, 07022013, Sak 27/13, Helsefremmingsplan for Kristiansand

20130114151949101

Helsefremmingsplanen_ETTER HØRING_net (2)

Helsefremmingsplan for Kristiansand

Arkivsak-dok. 201211291-12
Saksbehandler Anne Karen Aunevik

Saksgang	Møtedato
Helse- og sosialstyret	22.01.2013
Kulturstyret	30.01.2013
Byutviklingsstyret	07.02.2013

Helsefremmingsplan for Kristiansand

Sammendrag: Helse og sosialdirektøren har utarbeidet en helsefremmingsplan for bedre å møte de utfordringer som kommer på grunn av endringer i befolkningens sammensetning, behov og forventninger. Samtidig skal planen bidra til å styrke kommunes ansvar for folkehelse, forebygging, rehabilitering og helsefremming i alle kommunens tjenester slik de statlige føringene er i samhandlingsreformen, ny lov om helse- og omsorgstjenester og ny lov om folkehelse.

Selve planen er laget i en egen kortversjon. Planen bygger på det mer omfattende bakgrunnsdokument som følger saken som trykt vedlegg. Planen er todelt. Del 1 omhandler hele kommunens arbeid med folkehelse og forebygging. Folkehelsedelen har et livsløpsperspektiv og omfatter helsefremmende arbeid for hele befolkningen. Del 1 inneholder anbefalinger om hvordan alle sektorene kan jobbe mer systematisk og kunnskapsbasert med folkehelsearbeid, slik at kommunen som helhet kan nå overordnede mål og forpliktelser satt i ny folkehelselov. Del 2 omhandler helse- og sosialsektorens arbeid med forebygging og rehabilitering, og fremmer anbefalinger om helsefremming og tidlig forebygging for ulike brukergrupper. Både del 1 og del 2 har forebygging og helsefremming som gjennomgående perspektiv.

Forslag til vedtak

1. [Folkehelseoversikten legges til grunn for rullering av kommunens handlingsprogram fra og med 2013](#)
2. [Oppfølging av anbefalingene i planen vurderes i forbindelse med handlingsprogram for 2014.](#)
3. [Formannskapet fortsetter som hovedutvalg for folkehelsearbeidet.](#)

Tor Sommerseth
Rådmann

Lars Dahlen
Helse- og sosialdirektør

Vedlegg:
Helsefremmingplanen.
Plan for folkehelse, forebygging og rehabilitering
 Bakgrunnsdokument for helsefremmingsplanen

Bakgrunn for saken

Helse og sosialdirektøren har utarbeidet en helsefremmingsplan for bedre å møte de utfordringer som kommer på grunn av endringer i befolkningens sammensetning, behov og forventninger. Samtidig skal planen bidra til å styrke kommunes ansvar for folkehelse, forebygging, rehabilitering og helsefremming i alle kommunens tjenester slik de statlige føringene er i samhandlingsreformen, ny lov om helse- og omsorgstjenester og ny lov om folkehelse.

Selve planen er laget i egen kortversjon. Planen bygger på det mer omfattende bakgrunnsdokument som følger saken som trykt vedlegg. Planen er todelt. Del 1 omhandler hele kommunens arbeid med folkehelse og forebygging. Folkehelsedelen har et livsløpsperspektiv og omfatter helsefremmende arbeid for hele befolkningen. Del 1 inneholder anbefalinger om hvordan alle sektorene kan jobbe mer systematisk og kunnskapsbasert med folkehelsearbeid, slik at kommunen som helhet kan nå overordnede mål og forpliktelser satt i ny folkehelselov. Del 2 omhandler helse- og sosialsektorens arbeid med forebygging og rehabilitering, og fremmer anbefalinger om helsefremming og tidlig forebygging for ulike brukergrupper.

Både del 1 og del 2 har forebygging og helsefremming som gjennomgående perspektiv. Det er første gang kommuner en felles plan for både folkehelse og rehabilitering.

2. Planprosess

2.1 Utarbeidelse av planforslag

Planprosessen har pågått siden januar 2012, og har involvert en rekke fagpersoner i Kristiansand kommune.

Prosjektgruppen har bestått av 3 personer:

- Prosjektleder Anne Aunevik, rådgiver, helse og sosialdirektørens stab
- Prosjektmedarbeider Maj-Kristin Nygaard, prosjektleder Frisklivsentral, samfunnsmedisinsk enhet/helse og sosialdirektørens stab
- Prosjektmedarbeider Grete Dagsvik, prosjektleder lokalmedisinske tjenester, helse og sosialdirektørens stab.

Styringsgruppen har vært den samme som for hovedprosjektet «omstilling og utvikling 2013», dvs:

- Rådmann Tor Sommerseth
- Helse- og sosialdirektør Lars Dahlen
- HTV (Hovedtillitsvalgt) Therese F. Løvseth
- HTV Ragne Quinteros
- SVO (Sektorvernombud) Nelly Drivdal

Rådmannens ledergruppe har vært referansegruppe, og har i særlig grad vært konsultert i forhold til organisering av folkehelsearbeidet.

De eneste gruppene som er opprettet spesielt for planen er prosjektgruppen og en tverrfaglig arbeidsgruppe i forhold til rehabilitering. Innspill til planen har ellers kommet fra etablerte nettverk, prosjekt og faste samarbeidsarenaer.

Arbeidsutvalg for folkehelseforum har hatt rollen som prosjektgruppe for del 1 av planen:

- Kommuneoverlege, Vegard Vige (leder) 3
- Folkehelsekoordinator, Stine B Sagen (sekretær i AU)
- Prosjektmedarbeider Maj-Kristin Nygård
- Organisasjonsdirektør v/rådgiver personalenhet, Åse Føreland Velle
- Oppvekstdirektøren, v/rådgiver Grete Olsen

- Teknisk direktør, v/parksjef Svein Ole Breland
- By – og samfunnsenheten, v/rådgiver folkehelse, John Johansen
- Kulturdirektør, v/rådgiver Astri E Sødal
- Helse- og sosialsektoren, v/leder samf.med enhet, Sigurd Paulsen

I utarbeidelsen av del 2 har særlig fagoordinatorer og ressurspersoner som inngår i utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenster vært involvert og bidratt. Det har foregått en rekke parallelle prosjekt og utredninger som har bidratt med faglige innspill til planen, mange av dem har vært delprosjekt i omstillingsprosjektet som ble gjennomført i helse- og sosialsektoren i 2012. Eksempler på prosjekt og utredninger:

- Analysegruppe demografi folkehelse
- Delprosjekt Pilot Kvadraturen
- Delprosjekt om fastlegeordningen
- Delprosjekt øyeblikkelig hjelp
- Delprosjekt FoU og innovasjon
- Aktiv hver dag og aktivitet på resept
- Prosjekt Kløvertun – samlokalisering av terapeuter
- Prosjekt om forebyggende hjemmebesøk: Igangsatt i slutten av planprosessen
- Prosjekt om frisklivsentral
- Prosjekt om lokalmedisinske tjenester

Det har vært løpende møter med aktuelle ledere fra andre sektorer og internt i helse- og sosialsektoren for å sikre faglige innspill og forankring. I november sendte prosjektgruppa ut første skisse til plandokument for internt utsjekk. Plandokumentet var svært omfattende. Det resulterte i at man ble enig om å lage planen i form av en kortversjon med fokus på anbefalinger, og at de faglige begrunnelsene skulle samles i et bakgrunnsdokument og følge saken som trykt vedlegg.

Parallelt med møter internt i kommunen har ulike fagmiljø og samarbeidspartnere vært konsultert underveis. Det gjelder blant annet:

- Sørlandet sykehus helseforetak (SSSHF) om lærings og mestringssenter
- Fylkeskommunen om statistikk og analyse
- Rådet for funksjonshemmede om ulike deltema
- Eldrerådet om ulike deltema
-

2.2 Høringsprosess

Planforslaget (kortversjonen) ble sendt på høring i november 2012. Følgende instanser sendte høringsinnspill:

1. Fylkesmann i Vest-Agder
2. Rådet for funksjonshemmede
3. Eldrerådet
4. Batteriet
5. Norsk sykepleierforbund
6. Helsesøstre Vest-Agder
7. Universitetet i Agder v/Institutt for folkehelse
8. Agderforskning
9. Arendal kommune 4

Høringsinnspillene var entydig positive til utarbeidelse av planen, og gav sin støtte til innholdet. Svært mange av innspillene etterlyste utdyping av og begrunnelse for anbefalingene. Dette står i stor grad omtalt i bakgrunnsdokumentet, og vurderes dermed som ivaretatt. Noen høringsinstanser mente at del 1 og del 2 framstod svært ulikt og etterlyste større sammenheng. Dette er forsøkt ivaretatt bedre i reviderte versjoner.

Prosjektgruppen har avholdt følgende møter om høringsutkastet under høringen:

- Sørlandet sykehus helseforetak (SSSHF) v /rehabiliteringsavdelingen
- Eldrerådet
- Rådet for funksjonshemmede
- Allmennlegeutvalget

Skriftlige og muntlige høringsinnspill er forsøkt innarbeidet i reviderte versjoner av både planen (kortversjonen), og bakgrunnsdokumentet som nå framlegges for politisk behandling.

Punkt 30/13: Utarbeidelse av anbudsdokumenter for kjøp av plasser ved private rusomsorgsinstitusjoner

Bilag

Vedtak HELSOS, 19032013, Sak 18/13, Oppfølging av rapporten om tilskudsregimet for Kristiansand Revisjonsdistrikt - kjøp av plasser ved private rusomsorgsinstitusjoner

Arkivsak-dok. 201302411-2
Saksbehandler Fredrik Dahl

Saksgang
Helse- og sosialstyret
Formannskapet

Møtedato
19.03.2013
20.03.2013

Oppfølging av rapporten om tilskuddsregimet fra Kristiansand Revisjonsdistrikt – Kjøp av plasser ved private rusomsorgsinstitusjoner

Sammendrag:

Høsten 2012 forelå i rapporten «Tilskuddsregimet, lokaldemokrati, offentlige anskaffelser, offentlig støtte og kryssubsidiering» fra Kristiansand revisjonsdistrikt IKS. Rapporten pekte på flere områder som var i strid med regelverket om offentlige anskaffelser og anbefalte en gjennomgang av tilskuddene til og samarbeid med frivillig sektor.

I denne sakens del 1 gjennomgås kort reglene for offentlige anskaffelser og aktuelle unntaksbestemmelser. Hvordan en skal skille mellom tilskudd og kjøp blir presentert.

Når kommunen tildeler midler til en ideell organisasjon uten krav til gjenytelse fra mottakeren, anses dette for å være uproblematisk i forhold til reglene om offentlige anskaffelser. Da er ytelsen å betrakte som et tilskudd og ikke et kjøp. Det er først når mottakeren yter en tjeneste/leveranse mot vederlag som utgjør en økonomisk fordel for kommunen, at anbudsreglene kommer til anvendelse. Det er dette som anses som et gjensidig bebyrdende forhold. Når kommunen tildeler midler til ideelle organisasjoner som betaling for tjenester som erstatter en kommunal tjenesteproduksjon, vil det som utgangspunkt alltid være en kontraktsmessig ytelse etter anskaffelsesreglementet.

I sakens del to beskrives det hvordan kommunen vil endre praksis ved kjøp av rusomsorgsplasser for å sikre at reglene om offentlige anskaffelser blir fulgt. For å sikre at de tjenestene som leveres gir best mulig kvalitet til en best mulig pris, anbefaler rådmannen å invitere både ideelle og kommersielle tilbydere til å delta i en konkurranse i tråd med lov og forskrift om offentlige anskaffelser.

Kristiansand kommune har behov for omsorgsinstitusjonsplasser både i påvente av sykehusinnleggelse og i noen tilfeller som ettervern når behandlingen er avsluttet. Anbudsinnydelsen må avspeile de forskjellige behovene som kommunen ønsker å få dekket knyttet til brukernes ulike behov. I tillegg må kommunen kunne tilby et livssyns- og religionsnøytralt institusjonsopphold. Med det relativt beskjedne omfanget av institusjonsplasser som kommunen har behov for, vil det være en utfordring å ivareta de individuelle behovene til brukerguppen for én enkelt institusjon. Rådmannen anbefaler at det inngås avtale med et tilstrekkelig antall institusjoner for å sikre en variasjon i tilbudet som favner alle som har behov for institusjonsplass.

Forslag til vedtak

- Prinsippene for skillet mellom tilskudd og kjøp som fremkommer i saken legges til grunn i det videre arbeidet med tilskudsforvaltningen.

Formannskapet gir sin tilslutning til de prinsipper for anskaffelse av rusomsorgsplasser som er fremlagt i saksutredningen:

- Det utlyses en anbudskonkurranse for både kommersielle aktører og ideelle organisasjoner.
- Det inngås avtale med et tilstrekkelig antall institusjoner for å sikre en variasjon i tilbudet som favner alle som har behov for institusjonsplass.

Tor Sommerseth
rådmann

Lars Dahlen
Helse- og sosialdirektør

Bakgrunn for saken

Rådmannen anmodet våren 2012 kontrollutvalget om å foreta en gjennomgang av kommunens tilskuddsordninger og faste støtteordninger til private og ideelle organisasjoner. Kristiansand revisjonsdistrikt IKS gjennomførte arbeidet etter oppdraget fra kontrollutvalget. Resultatet forelå i rapporten «Tilskuddsregimet, lokaldemokrati, offentlige anskaffelser, offentlig støtte og kryssubsidiering». I rapporten ble det påpekt at det var grunn til å endre praksis på flere områder for å få tildelingene i samsvar med lov og forskrift om offentlige anskaffelser.

I revisjonsrapporten stilles det spørsmål både ved praktiseringen av dagens tilskuddsordninger og bevisstheten omkring reglene om offentlige anskaffelser. I rapporten gis det to konkrete anbefalinger:

1. Tilskudd som i dag gis over egen post i budsjettet, hvor ikke spesielle hensyn taler for videreføring av dagens praksis, bør overføres til kommunale tilskuddsordninger.
2. Helse- og sosialsektorens tilskudd til og samarbeid med frivillig sektor gjennomgås med utgangspunkt i lov og forskrift om offentlige anskaffelser, lov om offentlig støtte og regelverk mot kryssubsidiering.

Bystyret behandlet i møte 16.01.13 revisjonsrapporten og fattet følgende vedtak:

1. Bystyret tar forvaltningsrapport «Tilskuddsregimet i Kristiansand kommune» til etterretning og ber rådmannen gi kontrollutvalget tilbakemelding om hvordan rapporten blir fulgt opp innen 30. mai 2013.
2. Bystyret viderefører dagens ordning med egne poster på budsjettet. Parallelt med dette informeres det på kommunens hjemmeside og i media om en administrativ søknadsfrist ifbm budsjettprosessen innen en fast dato hvert år. Bystyret ber derfor om at det må opprettes en frivillighetsportal hvor all informasjon om tilskuddsordninger samt søknadsskjema finnes.

Rådmannen har startet arbeidet med oppfølging av rapporten og bystyrets vedtak. Denne saken omhandler punkt 2 i revisjonsrapportens anbefaling. Alle økonomiske overføringer til ideelle organisasjoner i helse- og sosialsektoren er gjennomgått. Den viser at det er særlig innenfor kjøp av plasser ved private rusinstitusjoner det er behov for tilpasninger for å sikre at lov og forskrift følges.

I denne saken gjennomgås prinsippene for å definere hva som er et tilskudd og hva som er et kjøp. De ulike alternativene for gjennomføringen av en anskaffelse hvor både ideelle og kommersielle tilbydere er aktuelle blir også gjennomgått. Det gis en vurdering og anbefaling til hvordan en konkurranse innenfor rusomsorgsplasser bør gjennomføres. Det legges opp til at dette arbeidet startes opp umiddelbart etter den politiske behandlingen slik at en kan sikre at disse kjøpene gjennomføres i tråd med gjeldende regelverk.

Del 1: Regler for offentlige anskaffelser og skillet mellom tilskudd og kjøp

Kort om reglene for offentlige anskaffelser

Lov om offentlige anskaffelser (LOA) kommer til anvendelse der det foreligger en gjensidig bebyrdende avtale mellom en offentlig oppdragsgiver og en leverandør om anskaffelse eller levering av varer eller tjenester. Lovens formålsbestemmelse viser bl.a. til at man skal sikre mest mulig effektiv ressursbruk basert på forretningsmessighet, forutberegnelighet, etterprøvnbarhet og likebehandling. Samt at det offentlige skal opptre med stor integritet slik at allmennheten skal ha tillit til at anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte. Man skal altså sikre at det offentlige foretar kostnadseffektive anskaffelser basert på likebehandling.

I forskrift om offentlige anskaffelser (FOA) gis det konkrete bestemmelser for gjennomføring av anskaffelser. Det gjelder ulike regler avhengig av anskaffelsens verdi. Ved beregning av verdien skal hele anskaffelsens verdi i hele avtaleperioden legges til grunn. Hovedregelen og utgangspunktet er at for anskaffelser opp til en verdi på 500 000 kr er det loven og forskriftens del I som gjelder. For anskaffelser med verdi mellom 500 000 og 1.6 mill kr gjelder i tillegg forskriftens del II. For kjøp over 1.6 mill kr gjelder forskriftens del I og III.

FOA del I inneholder generelle regler og vil alltid gjelde uansett anskaffelsens verdi og hva slags anskaffelse det dreier seg om. Det har vært vanlig å omtale anskaffelser som kun følger del I som «direkteanskaffelser». Dette er imidlertid misvisende, da det følger av regelverket og praksis at man ikke kan anskaffe noe direkte fra en leverandør uten konkurranse. Selv om del I ikke har like detaljerte regler om prosedyrene ved anskaffelsen som del II og III, må de grunnleggende reglene følges. Dette innebærer at det så langt det lar seg gjøre skal holdes konkurranse, god forretningskikk må følges, aktuelle leverandører må likebehandles og oppdragsgiver må sikre forutsigbarhet, transparens og etterprøvnbarhet. Det skal føres protokoll over alle anskaffelser til en verdi av mer enn kr. 100.000,-.

FOA del II og III inneholder mer detaljerte regler om prosedyrene for anskaffelsen. Det er regler om hvordan anskaffelsen skal kungjøres, hvilke krav som kan stilles til leverandørene og til tilbudet, hvordan tilbud skal inngis, og hvordan tilbudene skal vurderes i forhold til hverandre. Det er også regler om hvilke konkurranseformer som kan anvendes. Del II gir anledning til noe mer fleksible konkurranseformer enn del III.

Unntaksbestemmelser for uprioriterte tjenester

For uprioriterte tjenester kan man benytte del I og del II selv om den anslåtte verdi overstiger terskelverdiene på 1.6 mill. jf. FOA § 2-1 (5). Det gjelder imidlertid i tillegg regler om tekniske spesifikasjoner og kunngjøring av konkurranseresultat tilsvarende anskaffelser etter del III. Helse- og sosialtjenester er et eksempel på såkalte «uprioriterte» tjenester.

Unntaksbestemmelser for ideelle organisasjoner, hva innebærer dette?

Det er videre unntak for enkelte anskaffelser fra ideelle organisasjoner. Det følger av FOA § 21-(3) at

(3) For kontrakter om utførelse av helse- og sosialtjenester med en ideell organisasjon er oppdragsgiver ikke forpliktet til å følge reglene i forskriftens del II eller III. Dersom kontrakten likevel overstiger terskelverdiene angitt i § 2-2, (terskelverdiene) gjelder § 17-3 (krav til ytelsen og tekniske spesifikasjoner) og § 18-4 (kunngjøring av konkurranseresultater).

En anskaffelse fra ideelle organisasjoner etter del I innebærer i utgangspunktet at det er nok at oppdragsgiver følger de grunnleggende kravene som blir stilt til alle anskaffelser. Forskriftens del I stiller få formkrav til konkurransen. Men det er viktig at kravene i loven og forskriftens del I følges og at det gjennomføres en reell konkurranse mellom de tilbyderne som deltar. Det vises her til bestemmelsen i LOA § 5 om begrensning av konkurransen hvor det bl.a. heter at:

Utvelgelse av kvalifiserte anbydere og tildeling av kontrakter skal skje på grunnlag av objektive og ikke-diskriminerende kriterier.

Når det konkret gjelder anskaffelse av helse- og sosialtjenester fra ideelle organisasjoner etter del I, følger det av en avgjørelse fra KOFA (2005/180) at man ikke kan plukke ut enkelte leverandører som får gi tilbud, men må sørge for en bredere offentliggjøring av anskaffelsen. Avgjørelsen sier at det skal legges til rette for konkurranse ved tildeling av kontrakter mellom potensielle tilbydere. Offentliggjøring av konkurranser må være slik at dette kravet ivaretas.

Det er anledning til å begrense konkurransen til ideelle organisasjoner og gjennomføre konkurranse etter både forskriftens del I og II. Dette stiller større krav til gjennomføringen av konkurransen i form og innhold. Det vil eksempelvis være krav om å stille kvalifikasjonskrav til tilbyderne. Prosedyrereglene i del II er et hjelpemiddel for å kvalitetssikre konkurransen.

Hvordan skille mellom tilskudd og kjøp

Når kommunen tildeler midler til en ideell organisasjon uten krav til gjenytelse fra mottakeren, anses dette for å være uproblematisk i forhold til reglene om offentlige anskaffelser. Da er ytelsen å betrakte som et tilskudd og ikke et kjøp. Det er først når mottakeren yter en tjeneste/leveranse mot vederlag som utgjør en økonomisk fordel for kommunen, at anbudsreglene kommer til anvendelse. Det er dette som ovenfor kalles en gjensidig bebyrdende avtale og defineres som et kjøp. Når kommunen tildeler midler til ideelle organisasjoner som betaling for tjenester som erstatter en kommunal tjenesteproduksjon, vil det som utgangspunkt alltid være en kontraktmessig ytelse etter anskaffelsesreglementet. Dette er i motsetning til tjenester som supplerer eller kommer i tillegg til det kommunen selv utfører. Står vi overfor en lovpålagt tjeneste, vil dette erstatte det som kommunen ellers ville være forpliktet til å yte. Altså vil dette pr. definisjon være en kontrakt hvor man derfor må forholde seg til anskaffelsesreglene.

Grensen mellom tilskudd og kjøp kan i noen sammenhenger være vanskelig å trekke. Alle tilskudd og avtaler som innebærer økonomiske overføringer fra helse- og sosialsektoren til ideelle organisasjoner, er derfor gjennomgått i tråd med revisjonens anbefalinger for å finne ut og det likevel kunne innebære et kjøp. I tillegg til kjøp av plasser på private omsorgsinstitusjoner for rusmiddelavhengige, fant en at et mindre antall avtaler med private organisasjoner i realiteten er et kjøp, og der vil anskaffelsene vil vurderes på nytt opp mot lov og forskrift om offentlig anskaffelser.

Del 2: Kjøp av rusomsorgsplasser

Dagens bruk av private omsorgsinstitusjonsplasser

Det kan være flere årsaker til at kommunen benytter private omsorgsinstitusjonsplasser. I helse- og omsorgstjenesteloven fremgår det at den rusmiddelavhengige skal tilbys en tjeneste som er individuelt tilrettelagt den enkeltes behov. En plass i en omsorgsinstitusjon er et av flere alternativer som ledd i behandlingen.

Kommunens forpliktelser overfor rusmiddelavhengige er bl.a. regulert i helse- og omsorgstjenesteloven. I lovens § 3-1 annet ledd slås det fast at kommunen har ansvaret for alle pasient- og brukergrupper, herunder personer med somatisk eller psykisk sykdom, skade eller lidelse, rusmiddelproblem, sosiale problemer eller nedsatt funksjonsevne. Vider heter det i § 3-2 at for å oppfylle ansvaret etter § 3-1 skal kommunen blant annet tilby plass i institusjon, jf. § 3-2 første ledd nr. 6 bokstav c. Med institusjon her menes bl.a. institusjon med heldøgns helse- og omsorgstjenester for rusmiddelavhengige, jf. forskrift om kommunal helse- og omsorgsinstitusjon. Det er således ingen tvil om at kjøp av plasser på institusjon for rusmiddelavhengige er en lovpålagt tjeneste som er regulert i reglene om offentlige anskaffelser.

Bruk av institusjonsplasser kan i utgangspunktet inndeles i 2 områder: Innleggelse etter henvisning til behandling i spesialisthelsetjenesten og i medhold av pasient- og brukerrettighetsloven. I denne situasjonen vil pasienter som har rett til nødvendig helsehjelp bli innlagt til tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB) enten på sykehus eller i en institusjon godkjent av sykehuset. Ventetiden for slik behandling fastsettes individuelt, bl.a. ut i fra hvor alvorlig helsesituasjonen er for pasienten. Til tross for at ventetiden vil kunne være avhengig av kapasiteten på sykehuset, er det kommunen som har ansvaret for å gi forsvarlig oppfølging i påvente av behandling fra spesialisthelsetjenesten. I enkelte situasjoner hvor det er alvorlig avhengighetsproblematikk, vil man etter en faglig individuell vurdering, komme frem til at det rette tilbudet er et midlertidig opphold i en omsorgsinstitusjon. Her vil personen kunne bli tatt vare på og gis omsorg og trygghet i ventetiden.

Etter at pasienten er ferdigbehandlet i spesialisthelsetjenesten, vil behovet for ettervern kunne være stort. Der man vurderer at oppfølgingen og tiltakene som kommunen har å tilby ikke anses som tilstrekkelig forsvarlige, kan et påfølgende opphold i en omsorgsinstitusjon være et faglig riktig tiltak.

Opphold i omsorgsinstitusjoner blir i dag ivaretatt av ideelle organisasjoner, kommunen har ikke selv slike plasser. Arbeidet med rullering av rusmiddelpolitiskhandlingsplan skal påbegynnes denne våren. Fra administrasjonens side er det ikke en aktuell problemstilling å vurdere om en skal opprette en egen kommunal omsorgsinstitusjon.

I dag er det 3 omsorgsinstitusjoner som benyttes av Kristiansand kommune: Filadelfia omsorgssenter Landeskogen i Bygland, Stiftelsen F16 på Lista og Grubeli Rehabiliteringssenter i Sirdal.

De siste 3 årene har kommunen årlig benyttet omsorgsinstitusjonene for mellom 50 og 60 rusmiddelavhengige, som tilsvarer mellom 4500 og 6000 liggedøgn. For disse plasseringene betaler kommunen opp mot 5 mill kr pr. år.

Hvor bredt skal man gå ut i anbudskonkurransen?

Unntaksbestemmelsene knyttet til uprioriterte tjenester og kjøp fra ideelle organisasjoner, gir kommunen frihet til å gjennomføre konkurransen på flere måter. Et prinsipielt spørsmål man må ta stilling til er hvor bredt man skal gå ut med en anbudsinnbydelse. Det er her 3 mulige modeller:

1. Det utlyses en anbudskonkurrans for både kommersielle aktører og ideelle organisasjoner etter reglene i FOA del I og II.
2. Det utlyses en anbudskonkurrans begrenset til ideelle organisasjoner, jf. LOA § 2-1 punkt 3 og 5 etter reglene i FOA I og II.
3. Det gjennomføres en konkurranse mellom ideelle organisasjoner, jf. LOA § 2-1 punkt 3 og 5 etter reglene i FOA del I. Etter disse bestemmelsene trenger konkurransen ikke offentliggjøres i Doffin (den nasjonale portalen for offentlige anskaffelser i Norge).

På grunnlag av kvalitetsmessige og faglige argumenter, kan en i alle overnevnte alternativer begrense konkurransen gjennom kvalifikasjonskrav eller tildelingskrav. Det betyr for eksempel at dersom det er av stor betydning for kvaliteten på tjenesten at omsorgsplassene ligger i regionen, så kan dette inngå som en forutsetning for å delta i konkurransen.

Rådmannen mener det bør være et bredest mulig grunnlag å velge ut i fra, for å sikre at de tjenestene som leveres gir best mulig kvalitet til en best mulig pris. Alternativ 1 som omfatter at både kommersielle og ideelle organisasjoner får anledning til å levere inn tilbud, bidrar best til dette. Dersom en velger å begrense konkurransen til ideelle organisasjoner, anbefaler rådmannen at det likevel gjennomføres konkurranse etter reglene i FOA I og II (Alternativ 2).. Dette sikrer best en reell konkurranse og likestilling av tilbyderne i markedet, og det gir kommunen gode verktøy for forsvarlig saksbehandling.

Hva skal anbudskonkurransen omfatte

Kristiansand kommune har behov for omsorgsinstitusjonsplasser både i påvente av sykehusinnleggelse og i noen tilfeller som ettervern når behandlingen er avsluttet. Erfaringsmessig vet vi at den pasientgruppen som skal ha tverrfaglig spesialisert behandling har forskjellige behov som skal ivaretas før innleggelse. Det kan være mennesker med både rus og psykiske tilleggs lidelser, unge mennesker med ADHD-problematikk eller tunge misbrukere med en lang ruskarriere. Man må ha et tilbud til begge kjønn, det må være muligheter for mennesker både med LAR og som har behov for annen medikamentell behandling. Anbudsinnbydelsen må derfor avspeile de forskjellige behovene som kommunen ønsker å få dekket. I tillegg må kommunen kunne tilby et livssyns- og religionsnøytralt

institusjonsopphold (jf. Kvalitetsforskriften og FN's internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter). Med det relativt beskjedne omfanget av institusjonsplasser som kommunen har behov for, vil det være en utfordring å ivareta de individuelle behovene til brukergruppen for én enkelt institusjon. Rådmannen anbefaler at det inngås avtale med et tilstrekkelig antall institusjoner for å sikre en variasjon i tilbudet som favner alle som har behov for institusjonsplass.

I tillegg kan det som nevnt være behov for plasser til ettervern.

Kjøp av plasser eller betaling for beredskap til å motta brukere

Det er 2 prinsipper for å inngå avtale med en organisasjon: 1. Betale en avtalt pris for den faktiske bruken pr. plasser når behovet melder seg eller 2. Betale et grunnbeløp for at institusjonen til enhver tid skal ha et visst antall plasser i beredskap og i tillegg en avtalt døgnpris.

Rådmannen er av den oppfatning at det bør inngås avtale hvor det sikres at tilbyderne har et visst antall plasser i beredskap for å ivareta variasjon i behov. Dette kan ivaretas av både punkt 1 og 2 ovenfor. Dette vil gi en større forutsigbarhet for institusjonen for bl.a. å kunne ha kontinuitet i driften og ha fagpersoner tilgjengelig over tid. I tillegg vil kommunen ha trygghet for at plasser er til disposisjon når behovet melder seg.

Økonomisk ramme

Kommunen har for 2013 avsatt inntil 5 mill kr for bruk av omsorgsinstitusjonsplasser.

Konsekvenser ved konkurranseutsetting og inngåelse av kontrakt

Poenget med å legge tjenester ut på anbud er at kommunen skal få best mulige kvalitet til best mulig pris. Så godt som alle omsorgsinstitusjonsplasseringer fra Kristiansand blir i dag foretatt til 3 institusjoner. Ved å utlyse et anbud vil det også kunne komme andre og flere tilbydere. Konsekvensen kan dermed bli at en eller flere av de institusjonene vi i dag benytter ikke vil oppnå kontrakt med kommunen.

Fremdriftsplan

Parallelt med denne saken er det gått ut et brev til de 3 institusjonene kommunen i dag benytter og har avtale med, for å gi en orientering om hvilke planer kommunen har. I første omgang vil vi innby til et orienteringsmøte (21. mars). En følge av konkurranseutsetting er at dagens avtaler sies opp.

Utover våren vil det bli avholdet møter med bruker- og pårørendeorganisasjoner og andre som eventuelt måtte bli berørt av at tjenesten skal ut på anbud. Vi er avhengig av å ha et godt samarbeid slik at alle viktige elementer for å få en best mulig tjeneste kan innarbeides i konkurransen. Vi tar sikte på at anbudskonkurransen kan utlyses høsten 2013.

Punkt 31/13: Høring - forslag til nasjonal standard for triagering av pasienter i masseskadesituasjoner og dekompenserte ulykker

Bilag

Vedtak HELSOS, 19032013, Sak 15/13, Høring - forslag til nasjonal standard for triagering av pasienter i masseskadesituasjoner og dekompenserte ulykker

Høringsnotat

Utkast til nasjonal standard for triagering av pasienter i masseskadesituasjoner og dekompenserte ulykker

E-post - Høringsnotat - forslag til nasjonal standard for triagering av pasienter i masseskadesituasjoner og dekompenserte ulykker

Arkivsak-dok. 201300745-2
Saksbehandler Vegard Vige

Saksgang
Helse- og sosialstyret
Formannskapet

Møtedato
19.03.2013
20.03.2013

Høring - forslag til nasjonal standard for triagering av pasienter

Sammendrag

Som ledd i oppfølgingen av NOU-rapporten fra den særskilte 22. juli-kommisjonen har Helsedirektoratet fått utarbeidet et forslag til nasjonal standard for triagering (sortering og prioritering) av pasienter ved masseskadesituasjoner. Dette er et verktøy for å sikre mest mulig lik og enhetlig håndtering av dette viktige arbeidet i fremtiden.

Forslag til vedtak

Helse- og sosialstyret foreslår at kommunen avgir følgende høringsuttalelse:
*«Kristiansand kommune ser positivt på innføring av den foreslåtte nasjonale standard for triagering av pasienter i masseskadesituasjoner og dekompenserte ulykker.
Kommunen vil implementere anbefalingene i denne standarden i kommunens beredskapsplanverk og akuttjenester.»*

Saken oversendes Formannskapet for endelig behandling.

Tor Sommerseth
rådmann

Lars Dahlen
Helse- og sosialdirektør

Vedlegg:

Høringsnotat - forslag til nasjonal standard for triagering av pasienter i masseskadesituasjoner og dekompenserte ulykker

Bakgrunn for saken

Helsedirektoratet har fått i oppdrag av Helse- og omsorgsdepartementet å koordinere den nasjonale oppfølgingen etter 22. juli 2011, med utgangspunkt i innstilling fra Den særskilte komité av 10. november 2012, NOU-rapporten fra 22. juli-kommisjonen, og Helsedirektoratets rapport IS-1984 «Helseinnsatsen etter terrorhendelsene 22. juli 2012. Læring for bedre beredskap».

Oppfølgingen skal skje i samarbeid med de regionale helseforetak, fylkesmannsembeter, kommuner og andre berørte fagmiljøer.

En gjennomgang av pasientene som ble brakt til sykehus og legevakt etter hendelsene den 22. juli viser at det ble foretatt gode prehospitale vurderinger og triageringer av pasientene både fra Regjeringskvartalet og Utøya. Dette tilskrives i stor grad at man på begge skadesteder hadde tilgjengelig et tilstrekkelig antall svært kvalifiserte helsepersonell.

For å kunne håndtere liknende situasjoner uten tilgang på tilsvarende ressurser anses det som viktig å etablere enhetlige, dvs nasjonale retningslinjer for triagering av pasienter ved masseskade situasjoner og dekompenserte ulykker.

I samarbeid med det akuttmedisinske fagmiljøet har Helsedirektoratet utarbeidet et utkast til nasjonale retningslinjer for triagering av pasienter i masseskade situasjoner og dekompenserte ulykker. Disse sendes med dette på høring, med høringsfrist 10. april 2013.

Forslaget til standard for triagering er et faglig godt gjennomarbeidet dokument, laget for å være et godt praktisk hjelpemiddel for akuttjenestene. Administrasjonen ser det som ønskelig at denne standarden blir tatt i bruk, og at den implementeres i kommunens beredskapsarbeid og -planverk.

Punkt 32/13: Høring - Forslag til forskrift om nasjonal kjernejournal

Bilag

Vedtak HELSOS, 19032013, Sak 14/13, Høring - Forslag til forskrift om nasjonal kjernejournal

VS_ Forslag til forskrift om nasjonal kjernejournal .msg

Hoeringsbrev.pdf

Hoeringsnotat_forskrif_nasjon_kjernejournal.pdf

Adressatliste.pdf

Arkivsak-dok. 201301228-2
Saksbehandler Vegard Vige

Saksgang
Helse- og sosialstyret
Formannskapet

Møtedato
19.03.2013
20.03.2013

Høring - Forslag til forskrift om nasjonal kjernejournal

Sammendrag

Helse- og omsorgsdepartementet har sendt på høring forslag til forskrift om nasjonal kjernejournal. Høringsfristen er 10. april 2013.

Innføring av kjernejournal vil være et betydelig løft for pasientsikkerheten og for kvalitet, sammenheng og helhet i helsetjenestene, og Kristiansand kommune ser derfor med forventning frem til at kjernejournal blir tatt i bruk.

Imidlertid er det noen forhold som etter kommunens syn må ivaretas på en bedre måte før kjernejournal tas i bruk nasjonalt;

- Kostnadene for den enkelte virksomhet ved innføringen kan bli betydelige, og som det ikke foreligger noen løfter om kompensasjon for. Dette vil gjelde
  - o Opplæring av alle ansatte
  - o Etablering av nødvendig infrastruktur
  - o Etablering og oppfølging av e-id med høy sikkerhet for alle relevante ansatte
  - o Oppgradering (og drift) av de elektroniske pasientjournalssystemene
  - o Arbeidstid for gjennomføring av nye manuelle dokumentasjons- og rapporteringsrutiner frem til synkronisering mot EPJ-systemene er etablert
- Kvaliteten i kjernejournalen vil ikke være fullgod så lenge den må baseres på manuelle innrapporteringer fra helsepersonell.

Forslag til vedtak

Helse- og sosialstyret anbefaler at kommunen avgir følgende høringsuttalelse:

«Innføring av kjernejournal vil være et betydelig løft for pasientsikkerheten og for kvalitet, sammenheng og helhet i helsetjenestene.

Kristiansand kommune ser imidlertid en rekke forhold som må ivaretas før kjernejournal blir tatt i bruk:

- *Innførings- og driftskostnadene for den enkelte virksomhet kan bli betydelige. Disse kostnadene må kompenseres fullt ut før nasjonal implementering slik at dette ikke fortrenger andre helsetjenester*
- *Etablering av manuelle rapporteringsrutiner er både en risiko i forhold til pasientsikkerheten, og det er en ressursmessig belastning. Nasjonal kjernejournal bør ikke implementeres før alle relevante EPJ-systemer kan synkroniseres mot kjernejournalen»*

Saken oversendes til Formannskapet for endelig behandling

Tor Sommerseth
rådmann

Lars Dahlen
Helse- og sosialdirektør

Vedlegg: Høringsnotat – Forslag til forskrift om nasjonal kjernejournal

Bakgrunn for saken

At helsepersonell har tilgang til relevant, korrekt og oppdatert informasjon om pasienten i en behandlingssituasjon, kan i ytterste konsekvens utgjøre forskjellen mellom liv og død. Dagens spesialiserte helse- og omsorgstjeneste gjør at det er stort behov for standardisering og samarbeid på tvers av fagområder og spesialiteter. Dette vil bedre pasientsikkerheten. Stortinget vedtok derfor 22. juni 2012 endringer i helseregisterloven og enkelte andre lover som gjør det mulig å opprette nasjonal kjernejournal.

Nasjonal kjernejournal skal inneholde et begrenset sett relevante helseopplysninger som er nødvendige for å yte forsvarlig helsehjelp. Formålet med kjernejournalen er økt pasientsikkerhet ved å gi bedre beslutningsgrunnlag for helsehjelp og forhindre skade på pasienten som følge av for eksempel feilmedisinering. Det er ikke et formål å erstatte de ordinære pasientjournalene eller være hovedkilde til informasjon om pasienten. En nasjonal kjernejournal skal bidra til å dekke behovet i helse- og omsorgssektoren for rask og sikker tilgang til korrekt og oppdatert informasjon.

Departementet påpeker at denne etableringen krever store endringer i dagens IKT-systemer i helsetjenesten, og at innføringen av kjernejournal vil måtte være et stort prosjekt som vil måtte utvikles i flere faser, og innføres gradvis.

Kjernejournalen skal kunne brukes i alle situasjoner der det ytes helsehjelp, og der tilgang til oppdaterte helseopplysninger har betydning for helsehjelpen. I utgangspunktet vil alt helsepersonell med tjenstlig behov kunne gis tilgang til nasjonal kjernejournal, forutsatt at de øvrige vilkår er oppfylt. Etableringen av kjernejournalløsningen må starte med et begrenset antall helsepersonell og virksomheter, som så vil dette utvides i samsvar med utviklingen av funksjonalitet i kjernejournalløsningen som helhet. Når mer avanserte sikkerhetstjenester foreligger vil det kunne gis videre tilgang. I første fase vil tilgang være begrenset til deler av den akuttmedisinske kjede og fastleger.

Etableringen av nasjonal kjernejournal er en del av regjeringens satsing på digitale tjenester i helse- og omsorgssektoren; Meld. St. 9 (2012-2013) «En innbygger – én journal» og Regjeringens digitaliseringsprogram «På nett med innbyggerne». I tillegg har etableringen en viktig side mot kvalitet og pasientsikkerhet og Meld. St. 10 (2012–2013) «God kvalitet – trygge tjenester».

Formålet med kjernejournal er økt pasientsikkerhet. Kjernejournalen skal bidra til rask tilgang til strukturert informasjon i situasjoner der manglende oversikt over pasientens helseopplysninger kan svekke pasientsikkerheten.

Høringsnotatet behandler en rekke forhold av betydning for denne innføringen, og for en grundigere gjennomgang vises til høringsnotatet.

Sett fra kommuneadministrasjonens side er forslaget om ny forskrift i all hovedsak meget positivt. Innføringen av kjernejournal vil gi en lenge etterlengtet kvalitetsforbedring av den elektroniske kommunikasjonen mellom de ulike delene av helsetjenesten, og vil gi en meget betydelig forbedring av pasientsikkerheten. Manglende og/eller ukorrekt informasjon om pasientens helsetilstand er en viktig medvirkende årsak til feildiagnostisering, feilbehandling og alvorlige hendelser i helsetjenesten.

Behovet for å fremskaffe informasjon for å sikre rett behandling av pasienten utløser også unødvendige dobbeltundersøkelser, med tilhørende risiko for bivirkninger, og ganske mye arbeid for å fremskaffe informasjon. Kjernejournalen vil derfor også medvirke til effektivisering og redusert ressursbruk i helsetjenesten.

Høringsnotatet beskriver hva kjernejournalen skal inneholde;

- personalia og kontaktopplysninger inkludert informasjon om hvem som er fastlege

- oversikt over pasientens legemiddelbruk, oppdatert til enhver tid fra e-reseptregisteret, og etter hvert som løsningene blir etablert synkronisert med elektroniske pasientjournalssystemer på legekantor og sykehus mm.
- Oversikt over pasientens kontakt med helsevesenet. Her skal kun registreres hvor pasienten har vært til behandling, slik at helsepersonellet vet hvor de kan henvende seg for å få ytterligere opplysninger om det er nødvendig
- såkalt «kritisk informasjon» som er av avgjørende betydning for valg av behandling i en akutsituasjon,
  1. *Alvorlige allergiske reaksjoner og overfølsomhetsreaksjoner*
    - a. *Allergisk eller annen alvorlig reaksjon på legemidler - alle allergiske reaksjoner på legemidler som kan være kritiske eller viktige for helsepersonell å vite om. Også reaksjoner som ikke er «allergiske» omfattes, for eksempel alvorlige mage/tarm-blødninger.*
    - b. *Annen allergi eller overfølsomhetsreaksjon - viktig matvareallergi, latex-allergi og lignende*
  2. *Implantater*
  3. *Opplysninger om helsehjelp eller legemidler som kan være kontraindisert (dvs som ikke må brukes av den aktuelle pasient)*
  4. *Andre kritiske opplysninger*
    - a. *Avvik i vanlig behandlingsrutine*
    - b. *Medisinsk tilstand*
    - c. *Pågående behandling*
    - d. *Meldepliktig infeksjonssykdommer der sykdommen vil kunne påvirke valg av helsehjelp*
- «førstevalg behandling»; en strategi avtalt med pasienten om hva slags preferanser pasienten har ønsket å tilkjenne i kjernejournalen, slik som ønsker i forhold til livsforlengende behandling. Dette punktet skal pasienten når som helst kunne slette
- Pasientens fritekstfelt; et felt med plass til et meget begrenset antall tegn, som pasienten selv kan fylle inn den informasjon som pasienten selv finner ønskelig.

Forslaget drøfter ulike sider knyttet til datasikkerhet og behovet for å beskytte fortrolig informasjon og redusere risiko for urettmessig spredning av informasjonen. Sentralt er pasientenes fulle rett til å reservere seg mot at opplysninger skal behandles i kjernejournal. I tillegg til ordinære sikringstiltak og ansvars plassering i tjenesten, innføres fullt innsyn i egen kjernejournal for den enkelte pasient. Dette inkluderer innsyn i logg over alle oppslag i kjernejournalen (hvem, hvor og når det er sett i kjernejournalen), og en automatisk varslingstjeneste som via SMS eller epost gir pasienten varsel om at det har vært aktivitet (oppslag eller notat) i pasientens kjernejournal.

Diskusjon og vurdering:

Forslaget er i all hovedsak positivt, og kan gi et betydelig løft for kvalitetsarbeidet og pasientsikkerhet i hele helsetjenesten. Det medfører en rekke spørsmål om datasikkerhet, som imidlertid synes å være håndtert på en god måte. Kristiansand kommune ser derfor med forventning frem til at kjernejournal blir tatt i bruk.

Det er imidlertid noen områder der administrasjonen ser forslaget som utfordrende, og der vi ser behov for å gi tilbakemelding;

- For at kjernejournalen skal kunne tas i bruk, må de elektroniske pasientjournal-systemene (EPJ) tilpasses og oppgraderes, brukere må få opplæring og innbyggere og helsepersonell må informeres. Det vil også påløpe kostnader ved innføring av e-id med høyt sikkerhetsnivå, oppgradering av infrastruktur.
- Dette krever betydelige kostnader for utvikling av de tilgjengelige datajournalssystemene som benyttes av spesialisthelsetjenesten, av fastlegene og av alle de øvrige delene av kommunehelsetjenesten slik at disse blir tilpasset kravene for innrapportering til og kommunikasjon mot kjernejournalen.

- Disse innføringskostnadene må dekkes av den enkelte virksomhet i forbindelse med «ordinære oppgraderinger».
- Disse kostnadene er i forslaget forventet å være lave, fordi mye av tilpasningene av de kommersielle datajournalprogrammer vil måtte gjøres i forbindelse med piloteringen; det synes imidlertid likevel som en klar mulighet at kostnadene for tjenestene kan bli vesentlige.
- Innrapportering av opplysningene til kjernejournalen skal på sikt kunne skje ved at EPJ-systemene er synkroniserte med kjernejournal og at innrapporteringen kan skje automatisk. I innledningsfasen, et ikke nærmere fastsatt antall år, må imidlertid vesentlige deler av innholdet til kjernejournalen innrapporteres manuelt av helsepersonell som arbeider med pasienten. Dette vil nødvendigvis medføre et ikke uvesentlig merarbeid, som vil kreve ressurser. I tillegg vil alle manuelle prosedyrer innebære risiko for feil. Innføring av kjernejournal før automatisk synkronisering med kommersielt tilgjengelige EPJ-systemer er på plass vil derfor gi risiko for at kjernejournalen kan være mangelfull som følge av underrapportering, overrapportering eller feilrapportering

Punkt 33/13: Samarbeidsavtale med Kristiansand idrettsråd

Bilag

Vedtak KULTUR, 06032013, Sak 19/13, Samarbeidsavtale med Kristiansand idrettsråd

Samarbeidsavtale idrettsrådet - KK - versjon 02.docx

Arkivsak-dok. 201301950-1
Saksbehandler Stein Tore Sorthe

Saksgang
Kulturstyret
Formannskapet

Møtedato
06.03.2013
20.03.2013

Samarbeidsavtale med Idrettsrådet i Kristiansand

Idrettsrådet i Kristiansand er et fellesorgan for alle idrettsklubber i byen. Byen har 115 idrettsklubber med cirka 35 000 medlemmer. Rådet har eksistert i forskjellige utgaver siden slutten av 1960-tallet. Frem til 1996 brukte man navnet idrettens kontaktutvalg (IKU).

Idrettsrådet i Kristiansand (IRK) har siden 1984 har fast, lønnet administrasjon. Frem til og med 2008 var idrettsrådet 100 % selvfinansiert. IRK har således vært veldig selvstendig og uavhengig av kommunen i motsetning til alle andre idrettsråd som i stor grad har vært tilnærmet 100 % finansiert av kommunen. I dag er rådets eksistens i stor grad avhengig av kommunalt driftstilskudd.

I følge Norges idrettsforbunds (NIF) lover skal det i kommuner med mer enn tre idrettslag opprettes idrettsråd (IR)

I følge NIFs lov § 8-2 skal IR:

1. *Styrke idrettens rolle og rammevilkår i lokalsamfunnet*
2. *foreta prioriteringer på vegne av idrettslagene*
3. *dokumentere og synliggjøre idrettens lokale omfang samt utvikle lokale idrettspolitiske handlingsprogram*
4. *være en møteplass og utviklingsarena i skjæringspunktet mellom offentlig og privat virke. Idrettsrådet skal være et idrettspolitisk organisasjonsledd med oppgaver primært på lokalt nivå.*

Om IRs formål heter det i samme lov:

- (1) *Idrettsrådet skal arbeide for best mulige forhold i kommunen. Idrettsrådet skal være en arena for samarbeid mellom lagene, mellom lagene og de kommunale myndigheter og mellom lagene og idrettskretsen.*
- (2) *Arbeidet skal preges av frivillighet, demokrati, lojalitet og likeverd. All idrettslig aktivitet skal bygge på grunnverdier som idrettsglede, fellesskap, helse og ærlighet.*

Kommunenenes organisasjon KS og Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite (NIF) har i samarbeid utviklet en veileder for å styrke samarbeidet mellom kommuner og idrettsråd. En del både større og mindre kommuner har inngått en formell samarbeidsavtale mellom kommunen og IR. Initiativet er som regel kommet fra IR, men kommunene har også sett fordeler ved å gjøre dette. KS og NIF råder kommuner og IR til å inngå slik avtale der den ikke allerede foreligger. Veilederen oppgir flere grunner til dette:

- en samarbeidsavtale bidrar til en klargjøring av viktige prinsipper og gjensidige krav og forventninger til samarbeidet.

- den sikrer en bedre kontinuitet og forutsigbarhet for begge parter (mennesker kommer og går – avtalen består).
- bidrar til å skape bedre forståelse og respekt for hverandres synspunkter og arbeidsmåter.

Omfanget av og innholdet i avtalene må bestemmes ut i fra lokale forhold. Det er betydelige forskjeller i form og innhold i de avtalene som er inngått.

Idrettsrådet i Kristiansand har tatt initiativ til å inngå en samarbeidsavtale med kommunen. Et utkast til avtaletekst, basert på veilederen til KS/NIF og tilsvarende avtaler i andre byer, er drøftet i møte mellom IRKs styreleder/daglig leder og kommunens kulturdirektør/idrettssjef. Vedlagt følger forslag til samarbeidsavtale som er godkjent av idrettsrådets styre 26. februar 2013. Rådmannen anbefaler at Kristiansand kommune inngår slik samarbeidsavtale med Idrettsrådet.

Forslag til vedtak

1. Kristiansand kommune inngår samarbeidsavtale med Idrettsrådet i Kristiansand.
2. Formannskapet godkjenner vedlagte forslag til samarbeidsavtale.

Tor Sommerseth
rådmann

Stein Tore Sorthe
kulturdirektør

Vedlegg:
Samarbeidsavtale mellom Kristiansand kommune og Kristiansand idrettsråd

Punkt 34/13: Nytt navn på Vest-Agder-museet Kristiansand

Bilag

Vedtak KULTUR, 06032013, Sak 18/13, Nytt navn på Vest-Agder-museet Kristiansand

Arkivsak-dok. 201301956-2
Saksbehandler Annelise Hornang

Saksgang
Kulturstyret
Formannskapet

Møtedato
06.03.2013
20.03.2013

Nytt navn på Vest-Agder-museet Kristiansand

Vest-Agder-museet IKS (VAM) ble opprettet som et konsolidert museum høsten 2005. Museet er et interkommunalt selskap (IKS), og eies av Vest-Agder fylkeskommune og kommunene i Vest-Agder. Følgende museer ble en del av det konsoliderte museet fra starten: Flekkefjord museum, Mandal bymuseum, Listamuseet, Sjølingstad Uldvarefabrik, Setesdalsbanen, Gimle gård og Vest-Agder fylkesmuseum. Siden etableringen har Vigeland Hus blitt en del av VAM Mandal og Listerskøyta kystkultursenter har blitt en del av VAM Lista. Fra og med 01.07.12 er også Kristiansand kanonmuseum en del av VAM, underlagt avdeling Kristiansand på samme måte som Gimle gård. I tillegg drøftes om Hestmanden skal bli en del av VAM.

I etterkant av denne konsolideringen ble det sentralt å fremheve de enkelte avdelingenes tilknytning til Vest-Agder-museet og navnene på avdelingene ble fastsatt utfra dette. Avdelingen i Kristiansand fikk på den måten benevnelsen; Vest-Agder-museet Kristiansand.

I 2012 har Vest-Agder-museet hatt en organisasjonsgjennomgang. Rapport fra dette arbeidet ble lagt frem i september. Rapporten konkluderer med at VAM trenger mer synlighet, større fart og tydeligere retning. Som ledd i behovet for mer synlighet ønsker VAM nå å fremheve besøksstedene i markedsføringen. Avdelingene i VAM kan i stor grad bruke sine opprinnelige navn. Dette er imidlertid ikke like enkelt for Vest-Agder-museet Kristiansand som tidligere hadde benevnelsen Vest-Agder fylkesmuseum.

VAM har vurdert navn som Kristiansand friluftsmuseum og Kristiansand folkemuseum, men har endt opp med å foreslå Kristiansand museum. Kristiansand museum er imidlertid det opprinnelige navnet til Agder naturmuseum og botaniske hage og direktøren her foreslår derfor Kristiansand kulturhistoriske museum.

Kristiansand kommune ønsker med dette å uttale seg om navnevalget.

Kristiansand bystyre vedtok i juni 2011 strategi for utvikling av museumsområdet på Odderøya med følgende målsetting: «*Skape et moderne senter for formidling av Kristiansandsregionens historiske arv og identitet, med særlig vekt på det maritime og militære grunnlaget for byens framvekst*». I februar 2013 vedtok Bystyret «*Kulturstrategi 2013-2023*» hvor ett av hovedinnsatsområdene er «*Identitet og stolthet*». I denne sammenheng omtales Vest-Agder-museets avdeling i Kristiansand som vårt bymuseum og det vektlegges spesielt formidling av både den militære og maritime forhistorien.

Forløperen for Agder naturmuseum og botaniske hage (ANM) ble grunnlagt i 1828 med navnet Kristiansand museum. I 1995 skiftet museet navn fra Kristiansand museum til Agder naturmuseum og botaniske hage. Museet fikk på den måten et navn som tydeligere beskriver oppdraget; et museum innen fagområdene botanikk, geologi og zoologi.

Vurdering:

De ovennevnte bystyresakene understreker at Vest-Agder-museet Kristiansand har et formidlingsoppdrag knyttet til både den militære og maritime forhistorien. Det bør derfor ikke velges et navn som oppleves begrensende på denne oppgaven. Rådmannen foretrekker Kristiansand museum som navn på VAM Kristiansand.

Rådmannen er ikke bekymret for en sammenblanding med tidligere navn på ANM. Agder naturmuseum og botaniske hage er en tydelig merkevare som er markedsført ved dette navnet i nærmere to tiår. Det er nå av betydning å velge et navn for VAM Kristiansand som antas å fungere i dagens formidling.

Rådmannen anbefaler på denne bakgrunn at Vest-Agder-museet Kristiansand får navnet Kristiansand museum.

Forslag til vedtak

[Formannskapet foreslår Kristiansand museum som nytt navn på Vest-Agder-museet Kristiansand. Forslaget oversendes styret i Vest-Agder-museet.](#)

Tor Sommerseth
rådmann

Stein Tore Sorthe
kulturdirektør

Vedlegg:
Ingen

Punkt 35/13: Kvalitetssikring av havnestrukturvedtak av 2003

Bilag

Vedtak BYSTYR, 13032013, Sak 32/13, Kvalitetssikring av havnestrukturvedtak av 2003

Vedtak BYSTYR, 10042013, Sak 47/13, Kvalitetssikring av havnestrukturvedtak av 2003

Vedtak BYUTVI, 14032013, Sak 64/13, Kvalitetssikring av havnestrukturvedtak av 2003

201200619-24 Kommentarer fra SITMA til brevet fra JBV.docx 15016314_1_0.pdf

Høringsuttalelse fra SFR.pdf

Rapport fra kystverket.pdf

VS_ Ny havnestruktur i Kristiansand.msg

Hoveddokument

Hoveddokument

Hoveddokument

scanner@krsn.no_20121211_145501.pdf

SITMA-Rapport Kvalitetssikring havnestrukturvedtak 20-11-2012

Protokoll fra møte om utvikling av tankanlegg på Kolsdalsodden-Signert.pdf

Sitma rapporten – kvalitetssikring av havnestrukturvedtak av 2003. 15026946_2_0.pdf

Vedtak HAVNES, 18032013, Sak 15/13, Sitma rapporten – kvalitetssikring av havnestrukturvedtak av 2003.

Vedtak HAVNES, 18032013, Sak 15/13, Sitma rapporten – kvalitetssikring av havnestrukturvedtak av 2003.

Sitma rapporten – kvalitetssikring av havnestrukturvedtak av 2003.

Arkivsak-dok. 201200619-20
Saksbehandler Jan Erik Lindjord

Saksgang
Formannskapet
Bystyret

Møtedato
06.03.2013
13.03.2013

Kvalitetssikring av havnestrukturvedtak av 2003

Sammendrag

Havnestrukturen som ble vedtatt i 2003 med samlokalisering av containerhavn, ferjeterminal og jernbaneterminal i «KMV-bukta» er i prinsippet en elegant løsning. Utredningen som er gjennomført av konsulentselskapet Sitma viser imidlertid at løsningen ikke er realiserbar både med hensyn til investeringskostnader og arealbehov. Gjennomgangen viser at investeringskostnadene er langt høyere enn det som driftsinntektene og realisering av verdier på Lagmannsholmen vil kunne forsvare. Videre vil tilgjengelige arealer ved full utbygging i KMV-bukta heller ikke være tilstrekkelige samtidig som arealene ikke vil være optimale med tanke på drift av en moderne containerterminal.

Konsulentrapporten konkluderer også med at en integrert containerhavn og jernbaneterminal ikke er avgjørende for Kristiansand havns status som utpekt havn. Det som er viktig er havnens regionale og nasjonale betydning som knutepunkt for gods og persontransport, betydningen som import- og eksporthavn for næringslivet og at det er en god og fungerende tilknytning mellom havn og jernbaneterminal på Langemyr.

Konsulentrapporten anbefaler at flytting av containerhavnen til KMV-bukta ikke gjennomføres, containerhavnen blir inntil videre på Lagmannsholmen, ferjeterminalen videreføres og at det iverksettes en prosess for å avklare fremtidig lokalisering av containerhavna med nødvendige arealer. Kongsgård/Vige anses som det eneste realistiske sted for fremtidig lokalisering av containerhavn, bulkhavn og oljeservicehavn. På lang sikt kan eventuelt ferjeterminalen flyttes til Vigebukta.

Konsulenten foreslår at tankanlegget på Kolsdalsodden utvikles til regionalt tankanlegg. Administrasjonen foreslår at det settes i gang en prosess for å få på plass en avtale om utvikling av tankanlegget på Kolsdalsbukta. Arbeidet vil ta utgangspunkt i punktene i protokoll fra møte mellom Kristiansand kommune, Kristiansand havn, KNAS og Statoil fuel & retail 20.12.2012

Rapporten ble sendt til uttalelse til en rekke aktører, både innen offentlig forvaltning og privat næringsliv. Dette var ikke en formell høring siden rapporten og dens innhold er konsulentens ansvar, men administrasjonen ønsket å kvalitetssikre fakta og relevans. Det ble ikke mottatt uttalelser som bestred rapportens konklusjoner og anbefalinger. Jernbaneverket mente imidlertid at forholdet mellom såkalt uledsaget gods på ferje og videre transport med jernbane kunne vært behandlet bredere. Administrasjonen mener dette er tatt hensyn til i forslaget til vedtak, pkt. 3. Kystverket pekte på at Kristiansand havn mangler en strategisk plan som tilfredsstillende kravene for en utpekt havn i henhold til havne- og farvannslovens §46, 2. ledd. Administrasjonen mener utarbeidelsen av en slik plan passer godt med å sette i gang et arbeid for å avklare fremtidig utvikling av Kristiansand havn, jf. pkt. 7.

For å avklare det arealmessige handlingsrommet på lang sikt mener administrasjonen det er nødvendig å sette i gang et planarbeid for arealer som grenser til de regulerte havnearealene i Marvika, Kongsgård og Vige. Arbeidet må avklare hvilke arealer som bør båndlegges fram til havnens langsiktige arealbehov er avklart i den strategiske planen og slik at situasjonen for øvrig byutvikling i området kan bli forutsigbar.

For å skape forutsigbarhet for byutviklingen i Vestre havn bør det også, som en del av ferdigstilling av kommunedelplan for Kvadraturen og Vestre havn del 2 avklares hvilke arealer som kan utvikles i påvente av en flytting av containerhavnen fra Lagmannsholmen. Administrasjonen forslår også at det tas initiativ overfor Jernbaneverket for å fjerne eksisterende havnespor slik at handlingsrommet for både ferjeterminalen og øvrig byutvikling kan utvides.

Saksfremlegget er forelagt Havnestyret i møte 26.02.2013.

Forslag til vedtak

- 1) Vedtak om flytting av containerhavna fra Lagmannsholmen til KMV-bukta gjennomføres ikke.
  - a) Gjeldende planbestemmelser om bruk av arealene på KMV-området opprettholdes.
- 2) Vedtak om bygging av jernbanespor med tilhørende terminalfunksjoner i KMV-bukta gjennomføres ikke.
- 3) Områdeplan for KMV-området inkludert sikring av arealtilgang for tankanlegg, ferje, E39 og vegtilknytning slutføres. Det utredes mulighet for fremtidig etablering av lastespor for omlasting mellom bane og ferje innenfor eksisterende arealer mellom ferjeterminal og tankanlegg. Utredningen skal bl.a. omfatte teknisk gjennomførbarhet, kostnader og markedsbehov. Det forutsettes at lastespor ikke kommer i konflikt med øvrige ikke-havnerelaterte planer.
- 4) Ferjeterminalen rustes opp med sikte på effektiv drift i overskuelig framtid.
- 5) Lokalisering av cruisehavn utredes av Kristiansand havn.
- 6) Det settes i gang en prosess for fortsatt drift etter 2019 av tankanlegget på Kolsdalsodden og utvidelse av produktsortimentet. Protokoll fra møte den 20.12.2012 mellom Kristiansand havn, Statoil Fuel & Retail, KNAS og Kristiansand kommune legges til grunn for prosessen.
- 7) Kristiansand havn setter i gang et arbeid for å finne langsiktig løsning for havnevirksomheten. Arbeidet skal munne ut i en plan som tilfredsstiller §46, 2. ledd i havne- og farvannsloven.
  - a) Arbeidet gjennomføres av Kristiansand havn og Kristiansand kommune, og det etableres en arbeidsgruppe med deltakelse fra Vest-Agder fylkeskommune og andre relevante aktører.
  - b) Kristiansand havn utarbeider en strategi for prioritering av markedsområder med angivelse av tilhørende arealbehov.
  - c) Det settes i gang et planarbeid for å sikre kort- og langsiktige arealbehov basert på markedsstrategien.
  - d) Det utredes muligheter for mer kostnads- og tidseffektive løsninger for tilbringertransport mellom havna og Langemyr
  - e) Avklare hvor det er mest fordelaktig å deponere steinmasser for innvinning av sjøarealer for å dekke behov for havneareal.
- 8) For å avklare det arealmessige handlingsrommet på lang sikt setter Kristiansand kommune i gang et planarbeid for arealer som grenser til regulerte havnearealer i Marvika, Kongsgård og Vige. I tråd med at KNAS skal drive med og legge til rette for eiendoms- og næringsutvikling i Kristiansand skal KNAS involveres i arbeidet. Avgrensning av byutviklingsområdet Marviksletta må avklares før plan fremmes til sluttbehandling.

- 9) Det utredes om det finnes arealer for trinnvis byutvikling i Vestre havn i påvente av en eventuell utflytting av containervirksomheten fra Lagmannsholmen. Arbeidet kan gjøres som del av slutføring av kommunedelplan for Kvadraturen og Vestre havn del 2.
- 10) Det tas initiativ overfor Jernbaneverket med sikte på å fjerne jernbanesporene på strekningen Vestervegbrua-Odderøya, dersom sporene kommer i konflikt med andre funksjonelle forhold i området.

Tor Sommerfeldt
Rådmann

Ragnar Evensen
Teknisk direktør

Vedlegg:

- Sitma: Rapport om kvalitetssikring av havnestrukturvedtaket av 2003
- Sitma: Tilsvar til Jernbaneverkets kommentarer til rapporten
- Protokoll fra møte om utvikling av kolsdalsodden tankanlegg
- Eksterne kommentarer til rapporten:
  - Kystverket
  - Jernbaneverket
  - Statens vegvesen
  - KNAS
  - Xtrata
  - Statoil
  - Shell

Bakgrunn for saken

Bystyrets vedtak om kvalitetssikring

I forbindelse med høringen av Kommuneplanen 2011-2022 leverte Kystverket (KV) innsigelse til planen og stilte spørsmål ved arealtilgangen i Kongsgård-Vige området: «(...) manglende vurdering av behovet for arealreserve til en fremtidig utvidelse for havnevirksomheten til Kristiansand havn. Tilstøtende areal i Marvika vil ligge til rette for slik utvikling. (...) Ber om at det blir etablert hensynssoner for støy ved den planlagte containerhavna og for området øst for ferjeterminalen av hensyn til etablert og planlagt havnevirksomhet.»

På bakgrunn av KVs innsigelse vedtok bystyret ved behandling av kommuneplanen at det skulle gjennomføres en kvalitetssikring av havnevedtaket fra 2003:

«Bystyret ber rådmannen foreta en kvalitetssikring av strukturvedtaket av 2003. En slik kvalitetssikring skal også avklare nødvendige areal i i området Kongsgård-Vige (med nærområde) med tanke på framtidig behov og funksjonsfordeling. Det må ikke gjøres irreversible eiendomsdisposisjoner i området før slik kvalitetssikring foreligger.»

Videre har Kristiansand havn startet arbeid med områderegulering av Vestre havn og ved Byutviklingsstyrets behandling av planprogram 03.02.2011 ble det fattet følgende vedtak knyttet til spørsmålet om lokalisering av tankanlegg:

«Det fremmes en egen sak om fremtidig lokalisering for tankanleggene, og hvilke konsekvenser en eventuelt nedleggelse vil få og sluttbehandles før saken områderegulering for Hampa (KMV) – Kolsdalsbukta godkjennes.»

Utvikling av containerhavn på KMV området kan dessuten ikke ses isolert fra mulige ønsker om utvikling av jernbanens områder til jernbaneformål samt planer om etablering av den såkalte Euroterminalen. Avklaring av arealbruken knyttet til Vesterhavnen inkludert lokalisering av tankanlegg og tiliggende jernbaneområder m.m. er kritisk for beslutninger om videre byfornyelse og gjennomføring av deler av sentrumsplanen og E18/E39.

Som grunnlag for å legge fram en sak til politisk behandling ble det besluttet å sette i gang et eksternt utredningsprosjekt.

Havnestrukturvedtaket av 2003

Bystyret gjorde følgende vedtak 10.06.2003 om fremtidig havnestruktur i Kristiansand:

1. Det er et mål at Kristiansand havn skal ha status som internasjonal intermodal knutepunktshavn. Videre utvikling av Kristiansand havn skal bygge opp om denne målsettingen. (Enst.)
2. Havnefunksjoner på Silokaia, bortsett fra cruise og Natos beredskapslager for olje, flyttes til Kongsgård straks denne er ferdig, senest 2007. (31/20)
3. a) Containerhavna flyttes fra Lagmannsholmen/Caledonienområdet til KMV-området. I denne forbindelse innledes det et samarbeid med Falconbridge for å tilrettelegge for en optimalisert havneløsning. (45/7)
3. b) Det forutsettes at den videre tilrettelegging og utvikling av KMV/Falcobridge tilpasses tilgang på overskuddsmasser fra E39 og avhending av arealene på Silokaia. (Enst.)
4. Det innledes et samarbeid med Falconbridge for å tilrettelegge en optimalisert havneløsning på KMV/Falconbridgeområdet der havn/ bane integreres på en best mulig måte. (Enst.)
5. a) Kongsgård/Vige inngår i en langsiktig havne- og næringsutvikling. (51/1)
5. b) Det forutsettes at det tilrettelegges for kontinuerlig å kunne ta imot overskuddsmasser i Vigebukta, slik at denne gradvis tilrettelegges for havneformål- og næringsformål. (Enst.)

6. a) Fraflytting av havna i sentrum må skje innenfor en økonomisk bærekraftig utvikling. (36/15)
6. b) Utbyggingspolitikken må samordne interessene i havna med den øvrige utbyggingen i kommunen, og med de store brukerne av havna. (Enst.)

Det eksterne kvalitetssikringsoppdraget

Det ble utlyst et anbud for et kvalitetssikringsoppdrag med følgende hovedproblemstilling:

«Formålet med utredningen er å framskaffe et beslutningsgrunnlag for å kvalitetssikre havnevedtaket fra 2003 med utgangspunkt i KVs innsigelse og bystyrets vedtak ved behandlingen av kommuneplanen 2011-2022 samt avklaring av spørsmålet om framtidig lokalisering av tankanlegg.»

I utlysningsteksten er hovedproblemstillingen utdypet med følgende problemstillinger (underpunkter er ikke tatt med her):

«

1. En gjennomgang av forutsetningene som lå til grunn for Econs anbefaling og bystyrets vedtak:
2. Lokalisering av tankanlegg. Siden vedtaket i 2003 er det oppstått en diskusjon om lokalisering av de tre tankanleggene i tilknytning til havna. Særlig er det viktig å få klarlagt premissene for om tankanlegget i Kolsdalsbukta kan eller bør utvides, reduseres eller nedlegges, her under:
3. Hvilke muligheter finnes for å utvikle KMV-området for å tilfredsstille arealbehovene, (..).
4. Finnes det muligheter for arealmessig samordning og bruk av arealene på KMV-området og tilstøtende arealer på Xstrata?
5. Hvordan påvirker ulike forutsetninger om framtidig rutetilbud (person og gods) behovet for jernbanespor i tilknytning til Kristiansand jernbanestasjon, jf. også pkt. 2 - 4?»

Det ble presisert at konsulenten måtte på selvstendig grunnlag vurdere om de opplistede problemstillingene var relevante og dekkende for besvarelse av hovedproblemstillingen.

Etter en samlet vurdering av kompetanse, forståelse for oppgaven og pris ble konsultentselskapet SITMA AS valgt, med konsultentselskapet VISTA analyse som partner og kvalitetssikrer.

Konsulentrapportens hovedkonklusjoner

Rapporten inneholder en stor mengde fakta og vurderinger, nedenfor gjengis konsulentens konklusjoner og kommentarer til de til sammen ni vedtakspunktene fra 2003. Konklusjonen knyttet til pkt. 1 er forkortet og for fullstendig tekst vises det til side 76 i konsulentrapporten.

«

1. Kristiansand havn skal ha status som internasjonal og intermodal knutepunktshavn, med tiltak som bygger opp omkring denne målsettingen.

Dette punktet må ses i sammenheng med de statlige føringene om reduksjon fra ti til fem nasjonale trafikkhavner, med tilhørende forventninger til statlige samferdselsinvesteringer i de utvalgte havnene. I ettertid har Kristiansand havn blitt en såkalt utpekt havn sammen med fire andre havner i Norge. Statusen som utpekt havn har hittil ikke påvirket fordelingen av statlige samferdselsmidler i vesentlig omfang, hverken til havnene som nasjonalt betydningsfulle gods- og logistikkentra eller for deres tilknytning til de nasjonale stamnettene for bil og bane. Det mest synlige tiltaket for godskonsentrasjon er tilretteleggingen for konsolidering, nye eierformer og samarbeid mellom havnene i den nye havne- og farvannsloven i 2010.

(...)

Konklusjonen er at Kristiansand havn er anerkjent som en nasjonalt viktig internasjonal og intermodal knutepunktshavn, selv om banetrafikken mellom sjø- og baneterminalene har opphørt. Havna er blant de aller største havnene i Norge når det gjelder internasjonal trafikk, både når det gjelder kombinerte bil- og passasjerferger, containertrafikk og cruise.

2. Havnefunksjonene på Silokaia flyttes til Kongsgård straks denne er ferdig, senest 2007. Flyttingen er med noen unntak utført. Det gjenstår å avklare hva som skal skje med en kornsilo og et betonganlegg.

3a. Containerhavna flyttes fra Lagmannsholmen/Caledonienområdet til KMV-området. Dette er ikke utført. Denne utredningen konkluderer med at containerhavna ikke bør flyttes til KMV-området. Årsakene er både knyttet til arealtilgjengelighet, Statoils virksomhet, økonomien i prosjektet og manglende behov for sidespor til havn.

3b. Utviklingen av KMV-området tilpasses tilgangen på overskuddsmasser fra E39 og avhendingen av arealene på Silokaia. Det er foretatt noe utfylling i sjøen. I skisseprosjektet er det foreslått en frittstående bærekonstruksjon fremfor tradisjonell utfylling

4. Det innledes et samarbeid med Falconbrigde for å tilrettelegge en optimalisert havneløsning på KMV/Falconbrigdeområdet der havn/bane integreres på best mulig måte. Det har foreløpig ikke vært en aktuell problemstilling, da utbyggingsplanene fortsatt er på skissestadiet. En optimalisert havneløsning på KMV/Xstratas område forutsetter lønnsomhet for begge parter. Xstrata ønsker at en ny containerterminal blir nærmeste nabo, men uten å begrense videre utvikling av raffineringsverket. Veitilknytningen må endres.

5a. Kongsgård/Vige inngår i en langsiktig havne- og næringsutvikling. Arbeidet pågår. Opparbeidelse av Vigebukta synes å bli så kostbart at det er tvil om området kan tas i bruk til havneformål. Hensynet til støy bør også vurderes nærmere før arealet kan disponeres til havneformål.

5b. Det forutsettes at det tilrettelegges for kontinuerlig å kunne ta imot overskuddsmasser i Vigebukta, slik at denne gradvis tilrettelegges for havneformål og næringsformål. Fylling pågår. Hittil er ca. 15 % av behovet for steinmasser innenfor reguleringsplanens grenser trygt plassert på sjøbunnen.

6a. Fraflytting av havna i sentrum må skje innenfor en økonomisk bærekraftig utvikling. Det eneste alternativet som synes å være økonomisk realiserbart de nærmeste årene er flytting av både containerterminalen og aktiviteten over Silokaia til Kongsgård. Selv dette alternativet synes å innebære betydelige underskudd for havna.

6b. Utbyggingspolitikken må samordne interessene i havna med den øvrige utbyggingen i kommunen og med de store brukerne av havna. Det synes å være en tett dialog mellom de berørte partene. Utredningen anbefaler økt fokus på sjøbasert næringsutvikling, der også dialog med næringssselskaper og andre kommuner inngår.»

I konsulentoppdraget ble det spesielt bedt om en vurdering av betydningen av jernbanetilknytning til containerhavna. Dette spørsmålet er vurdert i rapportens kapittel 4, side 39-48. Fra kapittel 4.7 Konklusjoner vedrørende sidespor til containerterminalen siteres følgende:

«Nærlokalisering av terminalene for skip og godstog er en fullt ut tilfredsstillende tilknytningsform. Det er hovedregelen mer enn unntaket for de fleste godsknutepunktene i Europa. Et sidespor til havna virker besnærende, men hverken bedriftsøkonomisk eller samfunnsøkonomisk er det et tilfredsstillende trafikkgrunnlag for en slik transportkorridor med dagens rolle for Kristiansand havn. Det er mer fornuftig å tilrettelegge for modulvogntog i fast trafikk mellom havna og baneterminalen på Langemyr dersom godsgrunnlaget skulle bli tilstrekkelig. Forholdene ligger godt til rette for slik transport ved relokalisering av containerterminalen til Kongsgård/Vige, med ny indre hovedvei i umiddelbar nærhet til både havneterminalen og baneterminalen. Trekkingen av containere bør skje med trekkvogner som anvender fornybar energi.

Samlokalisering av sjø- og baneterminalene er på mange måter en idealsituasjon for å gjøre banetransport mer konkurransedyktig for utenriks gods, forutsatt at godsgrunnlaget er tilstede. Færrest mulig terminaloperasjoner kan være avgjørende for banetransportens konkurranseevne, og spesielt over de kortere distansene. For de kollektive transportmidlenes godsgrunnlag er det avgjørende at også store vareeiere inngår i samme knutepunkt. (...) I skisseprosjektene for KMV-bukta er det forutsatt et areal som i beste fall kan utvides til 200 daa. Et sidespor til havna har liten hensikt uten at det kombineres med en ambisiøs strategi for utvikling av en europeisk godskorridor på bane over Kristiansand. Dersom Jernbaneverket på sikt skulle velge å satse på en slik ambisjon blir arealet i KMV-bukta allfor lite til å ivareta både fergas behov, havnas behov og jernbanens behov i et langsiktig perspektiv.

Det er samtidig viktig å understreke at visjonen om mer gods mellom skip og tog fullt ut kan realiseres uten et fysisk sidespor til havna, og sannsynligvis mye rimeligere enn med kostbare infrastrukturinvesteringer. Staten kan yte et økonomisk bidrag til transportører som overfører gods direkte mellom skip og tog, slik at merkostnaden ved mellomtransporter utlignes.(..)

Kristiansand kommune har hverken arealer til, eller tid til, å vente på at banetransport av containere på en fem kilometer lang strekning mellom sjø- og baneterminalene skal bli attraktivt, både for brukerne og for storsamfunnet. I dag er et slikt prosjekt langt fra realisering, og sannsynligheten for gjennomføring minsker mer enn øker. Arealbruk til sidespor i KMV-området vil enten gå på bekostning av regionens viktigste drivstoffanlegg eller knappe havnearealer. Det synes å være en enkel prioritering når godsterminalen på bane er lokalisert rett utenfor sentrum.»

Den siste problemstillingen konsulentene skulle gi en vurdering av var spørsmålet om lokalisering av tankanlegg. Dette var ikke en problemstilling i vedtaket fra 2003. Spørsmålet er blitt særlig aktualisert etter opphør av driften på Shellanlegget på Odderøya, i tillegg pågår det reguleringsplaner som er lite forenlige med videre drift av tankanlegget på Krodden. Spørsmålet om lokalisering av tankanlegg er behandlet i rapportens kapittel 7, side 70-74.

Fra kapittel 7.2 Containerterminal eller oljeterminal for Agderregionen, side 72, siteres følgende:

«Planene om etablering av en containerterminal i KMV bukta er ikke forenlig med videre utvikling av drivstoffanlegget til et felles regionalt anlegg for alle selskapene. Dette skyldes ikke at samlokalisering av drivstoff og containere ikke er mulig. En slik kombinasjon har eksistert på Sjursøya i Oslo i mange år. Årsaken er i første rekke at det vil medføre store flyttekostnader for drivstoffanlegget, og fortrinnsvis for det kompliserte rørledningsnett og lagringstankene som ikke er i fjell. Det er banesporene til containerterminalen som er den største kostnadsdriveren, ifølge Statoil. Tilpasningskostnadene for samlokalisering med containerterminalen antas å bli omkring 200 mill. kroner. I tillegg vil det bety at containerterminalen får mindre arealer til disposisjon enn planlagt. Disse synspunktene er ikke verifisert gjennom tekniske analyser, men er Statoils tilbakemelding vedrørende havnas planer.

(...)Nedleggelse av Statoils anlegg for å etablere en containerterminal i KMV området er imidlertid en dårlig løsning. Befolkningen vil merke konsekvensene på to områder:

- *Dyrere drivstoff ved forsyning med tankbil fra Vestfold eller Rogaland. Frakt med store skip til en vel etablert terminal er betydelig rimeligere enn dør-til-dør transport med lastebil for de fleste drivstoffkvalitetene.*
- *Ved nedleggelse blir det flere tankbiler på veiene til/fra Agderfylkene. Forsynings situasjonen for drivstoff blir mer usikker. Sjøtransport og mellomlagring i et regionalt tankanlegg er mer stabilt enn lastebiltransport over lange avstander. Miljøkostnadene ved transport er lavere.»*

Fra kapittel 7.4 Arealbehov på Kolsdalsodden, side 74, siteres følgende:

«Nåværende anlegg er meget arealeffektivt, med 17 daa uteområde. Supplering med nye tanker vil kreve litt mer plass, ingen betydelig utvidelse. Lagring av naturgass krever dobbelt så stor plass som lagring av oljeprodukter. I mange land i Europa kombineres naturgass med biogass i felles anlegg. Det er foreløpig ikke vurdert hvordan biogass fra et renseanlegg kan implementeres i et felles drivstoffanlegg.»

Kapittelet om lokaliseringa av tankanlegg oppsummeres med følgende konklusjon, side 74: *«I de tidligere kapitlene er konklusjonen at en containerterminal i KMV bukta er et prosjekt som ikke bør realiseres. Behovet for opprettholdelse og styrking av det regionale drivstoffanlegget i Kolsdalsbukta forsterker denne konklusjonen. Nærlokaliseringen til Xstrata Nikkelverk er fordelaktig gjennom felles beredskapsopplegg og felles øvelser. Kommunen bør legge forholdene til rette for at Agderregionen også i fremtiden har et regionalt drivstoffanlegg der mest mulig av forsyningene skjer gjennom sjøveis transport.»*

Eksterne kommentarer til konsulentrapporten

For å sikre at ikke rapporten hadde utelatt forhold av vesentlig betydning for rapportens analyse og dens konklusjoner ble konsulentrapporten sendt til et stort antall relevante aktører. Det ble også avholdt et eget møte i regi av Ordføreren der alle relevante bedrifter var invitert. Siden rapporten og dens innhold helt og holdent er konsulentens faglige ansvar har «høringen» ingen formell status, men ble gjennomført for å kvalitetssikre rapportens relevans.

Det er ikke mottatt uttalelser som imøtegår rapportens konklusjoner eller det faglige grunnlaget konklusjonene bygger på. Nedenfor refereres kort de mottatte uttalelsene.

Kystverket

Kystverket støtter i all hovedsak utredningens forslag omtalt i rapportens kapittel 8.3. I tillegg presiserer Kystverket følgende:

- Kystverket viser til §46, 2. ledd i havne og farvannsloven: *«Utpekte havner etter første ledd skal utarbeide en plan som ivaretar krav til arealtilgang og effektivitet som er nødvendig som operativt knutepunkt. Planen skal følge kravene til rullering som kommuneplan».*
- *«Det gis ikke statstilskudd til sidespor til havner slik som omtalt på s. 43» (i rapporten). «I transportetatens forslag til NTP for 2014-2023 er det foreslått at en slik støtte kan gis.»*

Første punkt er ivaretatt i forslag til vedtak.

Jernbaneverket

Jernbaneverkets (JBV) uttalelse bestrider ikke konsulentrapportens konklusjoner og anbefalinger angående flytting av containerhavna til KMV-bukta. JBV har imidlertid kommentarer til rapportens fremstilling av grunnlaget for samspill mellom ferjen og jernbanen. For utfyllende kommentarer til JBV's uttalelse vises det til konsulentens kommentarer som er vedlagt.

Administrasjonen mener JBV's uttalelse ikke tilfører substansielt nye opplysninger som tilsier andre konklusjoner enn de rapporten kommer til. Det grunnleggende spørsmålet er om det er realistisk å forvente en trafikkøkning for uledsaget gods på ferjen som er stor nok til å forsvare nødvendige jernbaneinvesteringer på ferjeterminalen? Basert på administrasjonens egen vurdering og konsulentens tilsvaret til JBV's uttalelse gir ikke JBV's uttalelse grunnlag for å endre rapportens hovedkonklusjoner.

Statens vegvesen

Statens vegvesen har ingen merknader til rapporten.

KNAS

KNAS har avgitt en fylldig uttalelse som støtter rapportens anbefaling. Videre foreslår KNAS å etablere en arbeidsgruppe mellom havna, KNAS og Kristiansand kommune for å finne gode løsninger for havnas utvikling. Knas foreslår også som en mulighet å etablere et felles selskap med havna for å utvikle næringsområder i nær tilknytning til havna.

Administrasjonen mener KNAS har et positivt innspill som bør vektlegges i den videre prosessen og at KNAS bør trekkes inn i det videre arbeidet. KNAS er dessuten eier av arealene som benyttes til tankanlegget på Kolsdalsodden og har eiendomsutviklingsprosjekter nær Kongsgård og Vige.

Xstrata

Xstrata viser til at for bedriften ville lokalisering av containerhavna i KMV-bukta være det gunstigste både med hensyn til transportkostnader ved transport av containere fra bedriften til havna, effektivisering av selve tilbringer transporten samt reduserte miljøkostnader som følge av bedriftens tilbringertransporter. Det forutsettes imidlertid at flytting til KMV-bukta ikke medfører økte kostnader for vareierne som følge av investeringene i ny havneinfrastruktur. Xstrata peker videre på at flytting av Containerhavna ut av sentrum vil bety økte kostnader for tilbringertransport som følge av lengre transportavstand.

Administrasjonen mener Xstratas kommentarer er naturlige sett fra bedriftens ståsted. Det hersker imidlertid usikkerhet rundt hvor mye kostnadene forbundet med tilbringertransport vil øke ved en flytting av containerhavna til Kongsgård. Lengre kjøreavstand betyr økte drivstoffkostnader, samtidig er det usikkert om tidsbruken vil øke tilsvarende særlig om det tas hensyn til økt trafikk fram til Lagmannsholmen.

Statoil Fuel & Retail

Statoil støtter rapportens konklusjoner og påpeker at det er uaktuelt for selskapet å gå inn med store investeringer for å flytte hele eller store deler av anlegget. Videre er Statoil åpen for å utvide anlegget i egen regi eller i samarbeid med Statoils trekkpartnere for at anlegget skal kunne tilby alle typer drivstoff.

AS Norske Shell

Shell sier i sin tilbakemelding at det ikke er aktuelt å gå inn i et felles drivstoffanlegg på Kolsdalsodden. Videre vises det til avtalen Shell har med Moldegaard Maritime Logistics om bruk av tankanlegget på Odderøya.

Administrasjonen mener Shells tilbakemelding må ses i lys av den på nåværende tidspunkt uavklarte situasjonen for drift av anlegget på Odderøya.

Administrasjonens vurdering

Innledning

Det er administrasjonens vurdering at konsulentrapporten holder generelt god faglig kvalitet og gir en utfyllende drøfting av de problemstillingene som inngikk i oppdraget. Tilbakemeldingene, formelle og uformelle, fra eksterne aktører understøtter dette inntrykket. Etter at rapporten ble gjort offentlig er det ikke mottatt kommentarer som bestrider det faglige grunnlaget, det er heller ikke mottatt kommentarer som bestrider konklusjonene i rapporten. Administrasjonen mener rapporten gir et godt grunnlag for det videre arbeidet med å finne en langsiktig løsning for utvikling av Kristiansand havn.

I administrasjonens vurdering er hovedvekten lagt på de til nå uløste spørsmålene: lokalisering av containerhavnen på kort og lang sikt, spørsmålet om jernbanetilknytning og jernbanespor, byutvikling langs Vestre havn og lokalisering av tankanlegg.

Lokalisering av containerhavn

Konsulentrapporten konkluderer med at forutsetningene for å utvikle en moderne containerhavn og –terminal i KMV-bukta ikke er tilstede. Konklusjonen bygger på to forhold som hver for seg er avgjørende for konklusjonen.

For det første er tilgjengelige arealer, etter utvidelse i sjøen, ikke tilstrekkelige for en moderne containerhavn. For å håndtere det antall containere som er forutsatt i gjennomførte skisseprosjekter i regi av havna, forutsettes det en svært høy terminalproduktivitet og at anløp skjer tilnærmet hver dag og hele døgnet. Konsulenten mener det ikke er realistisk å anta så høy anløpsfrekvens og mener døgnkontinuerlig drift kan bli problematisk av hensyn til naboer. Det er rimelig å forvente høyere anløpsfrekvens når antall containere øker, samtidig påpeker konsulenten at det er en trend med større skip noe som innebærer behov for færre anløp. Hva som faktisk vil skje fremover er vanskelig å forutse, men det synes rimelig å anta at behovet for lagring av containere i påvente av skipsanløp øker. Arealene er, selv med full utbygging i sjøen, for langstrakte og smale sammenlignet med det som kreves av en containerterminal. En containerterminal for sjøtransport er mer enn et omlastingspunkt, dvs. at det er behov for større arealer enn det som kun kreves for en effektiv håndtering av containere mellom skip og land. Konsulenten peker på en trend der det vil etterspørres tilbud av ulike former for verdiøkende tjenester i tilknytning til containerterminalen. Selv med full utbygging i KMV-bukta vil tilgjengelige arealer være mindre enn på Lagmannsholmen i dag.

For det andre er utbyggingskostnadene i KMV-bukta langt høyere enn det havneinntektene og verdien av Lagmannsholmen kan dekke. De høye utbyggingskostnadene skyldes primært grunnforholdene, men i tillegg har det vært en sterk kostnadsøkning for denne typen investeringer de senere årene. Kristiansand havn har utredet både utfylling i sjø og kaikonstruksjoner basert på pæler. Uavhengig av metode blir kostandene svært store, fordelene med pælekonstruksjon er at byggetiden blir kortere og det dermed blir mulig å ta i bruk anlegget raskere enn ved utfylling i sjøen. Kostnadsanslagene fra Kristiansand havns egne utredninger ligger på 23-24 mill. kr/mål. Til sammenligning viser konsulentrapporten til utbygging av Revet i Larvik havn, side 57, en gjennomsnittlig investeringskostnad på 1,2 mill. kr/mål (totalt 600 mill. kr). Konsulenten har beregnet at Kristiansand havn har en økonomisk bæreevne basert på egen drift tilvarende investeringskostnad på om lag 2 mill. kr/mål. Og totalt 6 mill. kr/mål medregnet mulig realisering av arealene på Lagmannsholmen, side 59 i rapporten.

Administrasjonen mener rapporten gir et godt grunnlag for å beslutte ikke å gå videre med etablering av containerhavn i KMV-bukta.

Konsulentrapporten peker på at Lagmannsholmen har tilstrekkelige arealer for fortsatt drift i mange år. Sett fra et rent havnefaglig synspunkt er behovet for flytting av containerhavnen ikke presserende. Det er likevel, etter administrasjonens mening, andre viktige forhold som taler for å starte en prosess for å sikre havnens langsiktige utvikling, her under utflytting av containerhavnen fra Kvadraturen.

Selv med containerterminal på Lagmannsholmen vil det bli byutvikling i områdene rundt, bl.a. Silokaia. Etter hvert som containertrafikken øker og byutviklingen gjennomføres vil trafikken både til/fra containerhavnen og i omliggende områder øke. I et fremtidsbilde, som kanskje ikke er så mange år frem, med både økt godstrafikk og annen trafikk (kjørende, syklende, gående) mener administrasjonen Lagmannsholmen vil oppfattes som en krevende lokalisering også havne- og logistikkfaglig.

I konsulentrapporten pekes det på Kongsgård/Vige som det mest relevante området for utvikling med tanke på container-, tørrbulk- og offshoreservicevirksomhet. På lang sikt kan også ferjeterminalen flyttes til Vige. Konsulenten foreslår at følgende rammer legges for den videre utvikling for Kristiansand havn:

- Samlet havneareal for havneaktiviteter bør være minimum 500 mål for å sikre den langsiktige utviklingen.
- Fratrukket dagens arealer til ferjeterminalen bør det sikres minimum 400 mål til den øvrige havnevirksomheten.
- Klargjøring av nye arealer bør skje innenfor en gjennomsnittskostnad på om lag 2 mill. kr per mål. Dette betyr at det vesentligste av nyvundne arealer bør finnes på land.

- Nye havnearealer bør utvikles med nødvendig dybde innover fra kaikant.
- Utviklingen bør skje basert på en overordnet strategi for hvilke forretningsområder som er viktigst, og ha en tilstrekkelig lang tidshorisont. Det må tas høyde for at arealer som benyttes til en type inntektsgivende aktivitet på ett tidspunkt kan omgjøres til annentype aktivitet uten betydelige investeringskostnader. F.eks. kan arealer som er tiltenkt fremtidig containerterminal benyttes til lager, tørrbulk e.l. i påvente av flytting av containerhavn, men at det ikke settes opp konstruksjoner eller inngås bruksavtaler som hindrer fremtidig containerterminal.
- Det bør inngås et nært samarbeid med relevante bedrifter for å kartlegge om tilstøtende arealer regulert til næring kan inngå som arealer brukt til havnerelatert virksomhet. Dette kan være lagerfunksjoner, servicefunksjoner for offshorenæringen osv.
- Det bør vurderes om samarbeid med andre havner i regionens kommuner kan bidra til å dekke behovet for arealer der konsentrasjon av gods ikke er sentralt.
- Det bør utvikles tids- og kostnadseffektive løsninger for tilbringertransport mellom havnen og jernbaneterminalen på Langemyr.

Kystverket påpeker at Kristiansand havn mangler en strategisk plan som tilfredsstillende §46 i havne- og farvannsloven. Administrasjonen foreslår derfor at det settes i gang et arbeid med en slik plan, her under å avklare endelig lokalisering av fremtidig containerhavn og sikre nødvendige arealer for havnens utvikling. Administrasjonen mener det bør etableres en arbeidsgruppe ledet av Kristiansand havn med representanter fra Kristiansand kommune.

Det bør også, som en del av ferdigstilling av kommunedelplan for Kvadraturen, avklares hvilke arealer som kan inngå i byfornyelse i påvente av at containerhavnen flyttes.

Jernbanetilknytning, eksisterende havnespor og byutvikling Vestre havn

Konsulentrapporten peker på at nærheten til jernbanen bør utnyttes for å gi et komplett transporttilbud til og fra Kristiansand havn, men at løsningen ikke er å integrere jernbaneterminalen i container- eller ferjeterminalen på havnen. Dette begrunnes dels ved at arealene som er foreslått i skisseprosjektet avsatt til jernbaneterminal ikke er tilstrekkelige for en fungerende jernbaneterminal. Jf. størrelsen på Langemyr, selv om det vil være noen sambrukseffekter med havneterminalen. En jernbaneterminal i havnen vil i praksis fortrenge tankanlegget på Kolsdalsodden. Det vil ikke være nok gods til å forsvare hverken arealbruken eller investeringskostnadene.

Konsulenten peker også på at det er vanskelig å finne eksempler på integrerte sjø- og jernbaneterminaler i Europa. Trenden er nærlokalisering med tids- og kostnadseffektive systemer for tilbringertransport. I Trondheim er det nylig avsluttet en KVVU for lokalisering av ny jernbaneterminal, den er foreslått lagt syd for Trondheim og altså ikke integrert i havnen. Dersom fremtidig containerhavn legges til Kongsgård vil dessuten nye ringveg gi god tilknytning for effektiv tilbringertransport mellom havn og Langemyr. Med ny motorteknologi vil det også være mulig å etablere tilbringertransport med et minimum av miljøutslipp.

I JBV's uttalelse til rapporten pekes det på at det er overføring av såkalt uledsaget gods mellom ferje og jernbane som utgjør potensialet for overføring av gods mellom sjø og bane. I sitt tilsvarende svar er konsulenten prinsipielt enig i dette, men stiller spørsmål ved om potensialet er stort nok til å forsvare store jernbaneinvesteringer i havna. Konsulenten fremhever at overfarten mellom Kristiansand og Hirtshals er så pass kort at det er andre forhold en sparte sjåførkostnader på ferja som vil avgjøre om transportører velger å sende tilhengere/containere uledsaget med ferjen. Et spørsmål som ikke er vurdert av konsulenten, Kristiansand havn eller JBV er om det er mulig å etablere en mindre kostnads- og arealkrevende jernbaneløsning ved ferjeterminalen spesialtilpasset overføring mellom ferje og bane? Så langt administrasjonen er kjent med dagens praksis skjer overføring av gods mellom ferjen og jernbanen ved bruk av trailere til Langemyr. Dagens jernbanespor på/langs kaien er dermed ikke egnet for denne typen operasjoner.

Konsulentoppdraget omfattet ikke en vurdering av eksisterende jernbanespor fra ferjeterminalen til Lagmannsholmen. Administrasjonen mener likevel at dette er et tema som er relevant å ta opp ved behandling av denne saken. Rapporten gir en god drøfting av hvilke krav som stilles til moderne jernbaneterminaler. Administrasjonen kan vanskelig se at eksisterende jernbanespor tilfredsstillt krav for å fungere som en containerterminal verken teknisk eller med hensyn til beliggenhet. Det er videre vanskelig å tenke seg at en modernisering av sporet eller terminalfasiliteter langs sporet er forenlig verken med dagens byfunksjoner eller fremtidig byutvikling på strekningen. Administrasjonen mener derfor det bør settes i gang en prosess i samarbeid med Jernbaneverket med sikte på å fjerne eksisterende jernbanespor. I prosessen må det foretas en grundig kartlegging av dagens bruk før et forslag til vedtak legges fram. Det bør også foretas en vurdering av om en forenklet jernbaneløsning på sikt kan legges på de arealene som tidligere var tiltenkt containerhavn for å eventuelt legge til rette for direkte overføring av uledsaget gods mellom ferjen og bane.

Administrasjonen mener vurderingene i rapporten er godt begrunnet og mener utvikling av gode løsninger for tilbringertransport mellom havn og jernbaneterminal kan gi en fullgod tilknytning mellom sjø og jernbane i Kristiansand. Det er ikke avgjørende for havnens utvikling at havn og jernbaneterminal er samlokalisert. Når konsulentrapporten sammenholdes med den utviklingen som kan observeres andre steder underbygges konklusjonen om at det er god tilknytning som er viktig. Det er heller ikke praksis andre steder i landet som skulle tilsi at statusen som utpekt havn hviler på samlokalisering av havn og jernbaneterminal.

Lokalisering av tankanlegg

Kristiansand har i dag tre tankanlegg for drivstoff, Odderøya, Krodden og Kolsdalsodden. Av disse er bare de to siste i drift. Spørsmålet om tankanlegg er behandlet i et eget kapittel 7 i konsulentrapporten. Administrasjonen mener rapporten gir en grundig behandling av relevante faglige sider ved spørsmålet. Tankanlegget på Odderøya er som kjent under behandling og de spørsmålene som tas opp der er av en art som ikke hører naturlig hjemme i denne utredningen. Konsulenten konkluderer med at tankanlegget på Kolsdalsodden er egnet både med hensyn til dagens kapasitet, arealer for utvidelse og lokalisering for å tjene som et regionalt drivstoffanlegg.

Administrasjonen har gjennom møter med berørte parter, Kristiansand havn, KNAS og Statoil fuel & retail, fått informasjon som understøtter de faktiske forhold beskrevet i rapporten. Anlegget på Kolsdalsodden kan bygges ut til å dekke alle typer drivstoff for land, sjø og luft. Det må forutsettes at anlegget driftes på en måte som ikke diskriminerer mellom leverandører av drivstoff til sluttbruker. Dette innebærer at dagens praksis ved anlegget videreføres, dvs. både Esso, Shell og Statoil benytter i dag anlegget som lager og henter ut drivstoff med bil. Når ikke planene for containerhavn i KMV-bukta videreføres vil det også være større fleksibilitet for utvikling av anlegget på sikt dersom nye behov oppstår.

Administrasjonen foreslår at KNAS i samarbeid med Kristiansand havn og kommunen starter en prosess med sikte på å etablere en ny festeavtale med Statoil der krav til etablering av nye tilbud i samarbeid med relevante drivstoffleverandører inngår. Prosessen fortsettes gjennomført innenfor rammene av vedlagt protokoll fra møte 20.12.2012 mellom Kristiansand havn, Statoil Fuel & Retail, KNAS og Kristiansand kommune. Det forutsettes at reguleringssaken på Odderøya finner en løsning.

Punkt 36/13: Kristiansand Eiendom, Byggservice vurderes omgjort til eierformen aksjeselskap

Bilag

Vedtak KOMMUN, 19032013, Sak 13/13, Kristiansand Eiendom, Byggservice vurderes omgjort til eierformen aksjeselskap

Utdrag fra evalueringsrapporten - Vurdering av alternative organiseringer.docx

Arkivsak-dok. 201101515-38
Saksbehandler Øyvind Falch Hansen

Saksgang
Kommunalutvalget
Formannskapet

Møtedato
19.03.2013
20.03.2013

ADM. SAK

Kristiansand Eiendom, Byggservice vurderes omgjort til eierformen aksjeselskap

Saksfremstilling:

Bystyret har i forbindelse med behandlingen av HP 2013 – 16 fattet følgende vedtak etter forslag fra Høyre, KrF, FRP og PP:

«Byggservice vurderes omgjort til eierformen aksjeselskap.»

Administrasjonen oppfatter dette som et oversendelsesforslag.

Byggservice sine tjenester og organisering har vært gjenstand for flere politiske behandlinger den senere tid:

- Evalueringsrapporten av Kristiansand Eiendom v/avd. Byggservice med behandling i bystyret 18.januar 2012
- Eksternt tjenestekjøp av renholdstjenester på et strategisk utvalg bygg – bystyret 23.mai 2012
- Konkurransesgrunnlaget for kjøp av renholdstjenester i kommunalutvalgets møte 12.juni 2012
- Oversendelsesforslag fra bystyret i mai vedr. hva slags tjenester Byggservice utfører, hva slags prosjekter utføres med hvilken ressurs til hvilken pris – kommunalutvalget 12.september 2012

Hovedkonklusjonen i evalueringsrapporten er at Byggservice generelt leverer kvalitativt gode tjenester til konkurransedyktige priser. Rapporten viser at det private markedet for renholdstjenester leverer en høyere gjennomsnittsyttelse enn Byggservice. Den utlyste konkurransen for fem utvalgte bygg – 2 skoler, to barnehager og ett administrasjonsbygg viser at det kan oppnås kontraktspriser på renhold som er betydelig lavere enn Byggservice sine kontraktspriser.

I bystyresaken fra mai 2012 er det på bakgrunn av evalueringsrapporten skissert forbedringsområder med tilhørende tiltak innenfor områdene økonomi, kvalitet, kompetanse og effektivitet.

Parallelt med det private tjenestekjøpet som nå er gjennomført fra 1.januar d.å., har eiendomssjefen på bakgrunn av rapporten satt i verk fem delprosjekt, som skal gjennomgå både organisering innenfor drift og renhold, IT-verktøy for effektivisering og forbedret kontraktsunderlag særskilt på renhold.

Dette arbeidet skal gjennomføres i 2013 med sluttrapportering i desember. De tillitsvalgte er med i prosjektene både i styringsgruppe og prosjektgrupper der hvor organisering behandles.

Enkelte av delprosjektene har stort fokus på renholdstjenesten – både organisering, ytelse, kvalitet og priser gjennomgås nå med tanke på å legge til rette for en konkurransedyktig organisasjon. I så henseende er det viktig å bruke evalueringsrapporten som et utgangspunkt for effektiviseringspotensialet. For 2014 legges det opp til en effektivisering innenfor renhold på 7 % av omsetningen, tilsvarende 4,5 mill. kr, økende til totalt 16 % i 2015, som gir en samlet årlig besparelse på 10 mill. kr. Endringen er med bakgrunn i regnskap 2012 og utgjør en nettobesparelse for bruker.

I evalueringsrapporten ble også Byggservice vurdert som A/S i tillegg til organisasjonsformene KF og «egen enhet». Det ble ikke gjort funn som nødvendiggjorde en organisasjonsendring av Byggservice. Utdrag fra rapporten vedr. alternative organiseringer legges med under trykte vedlegg.

ISS er nå i operativ virksomhet på fem av kommunens formålsbygg – i alt ca. 8300 kvm.. Kontrakten er på to år med ytterligere opsjon på 1 + 1 år. En forenklet rapportering med resultater og erfaringer skal fremmes for kommunalutvalget 12 måneder etter oppdragsstart. Rapportering etter to år skal skje uten driftsopphold for oppdragshaver. Konkurranses grunnlaget med kontraktspriser er vel kjent for Byggservice, levert kvalitet, HMS m.m. skal evalueres i et eget brukerutvalg nedsatt i forbindelse med konkurransen.

I tillegg til disse byggene, har idrett også hatt konkurranse på renhold av idrettshaller – totalt renholder nå firma Elite 10 idrettshaller med et areal på ca. 6000 kvm (eks. hallgulv).

For at det nå skal bli arbeidsro rundt de prosessene som allerede er satt i gang internt i Byggservice og gjennomføring av disse, vil rådmannen tilrå at forslaget med å vurdere A/S-formen for Byggservice, bør utstå til dette arbeidet er sluttført og den endelige rapporteringen fra konkurransen er fremlagt på nyåret 2015.

Forslag til vedtak

Kommunalutvalget tar saken til orientering.
En vurdering av eierformen for Kristiansand Eiendom, Byggservice, tas opp igjen på nyåret 2015.

Tor Sommerseth
Rådmann

Ragnar Evensen
Teknisk direktør

Trykte vedlegg: Utdrag fra evalueringsrapporten – "Vurdering av alternative organiseringer".
Utrykte vedlegg: Ingen

Punkt 37/13: Utdeling av miljøpris

Arkivsak-dok. 201301686-1
Saksbehandler Øystein Holvik

Saksgang
Formannskapet

Møtedato
20.03.2013

Utdeling av miljøpris

Sammendrag

Bystyret fattet 12.12.2012 etter forslag fra MGD følgende vedtak når det gjelder utdeling av miljøpris:

«Bystyret ber om at administrasjonen snarest følger opp vedtak om utdeling av en årlig miljøpris.» (50/3)

Rådmannen foreslår følgende retningslinjer/rutiner for utdeling av årlig miljøpris:

1. Prisen deles ut til enkeltpersoner, organisasjoner eller bedrifter som gjør en betydelig innsats for å fremme en miljøvennlig utvikling i Kristiansand.
2. Det inviteres åpent til å fremme kandidater til prisen.
3. Prisvinneren velges av en jury bestående av en representant fra formannskapet, en representant fra Grønn hverdag eller Naturvernforbundet, samt en representant oppnevnt av rådmannen. Grønn hverdag og Naturvernforbundet veksler på å sitte i juryen (annet hvert år). Grønn hverdag sitter i juryen i 2013.
4. Prisen deles ut i forbindelse med markering av verdens miljøverndag (5 juni).
5. Prisen består av 10 000 kr samt et diplom.

Bakgrunnen for at Grønn hverdag og Naturvernforbundet er foreslått representert i juryen er at dette er de to mest aktive miljøorganisasjonene i Kristiansand, og de eneste med fast ansatte.

Forslag til vedtak

1. Formannskapet er enig i rådmannens innstilling.
2. Valgkomiteen bes oppnevne formannskapets representant i juryen.

Tor Sommerseth
Rådmann

Ragnar Evensen
Teknisk direktør

Vedlegg: Ingen

Punkt 38/13: Odderøya - utviklingsstrategi

Bilag

Vedtak BYSTYR, 10042013, Sak 44/13, Odderøya - utviklingsstrategi

Vedtak KOMMUN, 05032013, Sak 11/13, Odderøya - utviklingsstrategi

Vedtak KULTUR, 06032013, Sak 20/13, Odderøya - utviklingsstrategi

Arkivsak-dok. 201203451-16
Saksbehandler Nils Olav Berge

Saksgang	Møtedato
Kommunalutvalget	05.03.2013
Kulturstyret	06.03.2013
Formannskapet	20.03.2013
Bystyret	10.04.2013

Odderøya - utviklingsstrategi

Sammendrag

Sommeren 2011 vedtok bystyret å etablere en tverrfaglig prosjektorganisasjon med formål å sikre en samlet og helhetlig utvikling av Odderøya. Fylkestinget sluttet seg til vedtaket og deltar i prosjektet.

Prosjektet ble etablert og bemannet våren 2012 og har pt vært aktivt i snart et år. Prosjektet har navnet «Prosjekt Odderøya utvikling».

Bystyret har fastsatt prosjektets målsetning til å være:

«å skape et moderne senter for formidling av Kristiansandsregionens historiske arv og identitet, med særlig vekt på det maritime og det militære grunnlaget for byens framvekst».

Et kulturhistorisk senter må ta hensyn til og utnytte potensialet i et allerede stort og aktivt kunst- og kulturmiljø på Odderøya. Prosjektet er derfor gitt ansvaret for å legge til rette for at dette miljøet kan utvikle seg, samt påse at utviklingsplanene ivaretar miljøet på en god måte.

Erfaring så langt viser behov for organisatoriske tilpasninger og nærmere avklaring av ansvarsområder, som bystyret gjennom denne saken inviteres til å slutte seg til. Samtidig fremmes forslag til ny utleiestrategi, herunder forslag om etablering av et eget driftsutvalg med ansvar for videreutvikling og forvaltning av kunst- og kulturmiljøet. Forslaget ble presentert for leietakerne på et informasjonsmøte på Odderøya den 5/2.

Saken fremmes av teknisk direktør, som leder av styringsgruppa for Prosjekt Odderøya utvikling. Saken er forelagt kulturdirektøren, som er enig i innstillingen.

Forslag til vedtak

1. Bystyret tar til etterretning informasjon om nytt kulturhistorisk senter, herunder informasjon om organisering, ansvarsfordeling og prosjektoppfølgning.
2. Bystyret godkjenner prinsipper for utleie av grunn og bygninger til Vest-Agder museet (VAM), slik det er beskrevet i saken. Prinsippene avløses av egne driftsavtaler ved etablering av nytt kulturhistorisk senter.

3. Bystyret godkjenner ny utleiestrategi med forslag om opprettelse av eget kommunalt driftsutvalg med ansvar for utvikling av kunst- og kulturmiljøet. Alle leieavtaler, gjenstand for reforhandling, forutsettes reforhandlet innen en periode på 2 år.

Tor Sommerseth
rådmann

Ragnar Evensen
teknisk direktør

Vedlegg:
ingen

Bakgrunn for saken

Planer om et kulturhistorisk senter på Odderøya ble til gjennom en idekonkurranse om etterbruk av Odderøya på 90-tallet. Nytt kulturhistorisk senter ble i «Kulturpolitisk strategi 2002 – 2011» fremsatt som et av tre flaggskip som skulle på plass i perioden. De to andre var Kilden og Aquarama, som nå er realisert. I «Kulturstrategi 2013 – 2023» er Odderøya et av de viktigste satsningsområdene.

Det gjenstår nå å etablere senteret på Odderøya for å fullføre en langsiktig byutviklingsstrategi med mål om å styrke Kristiansands posisjon som landsdelshovedstad.

Da Forsvaret trakk seg ut, ble bygningsmassen frigjort for annen virksomhet – først og fremst kulturbasert næring. Over tid har det vokst frem et spennende miljø innen kunst- og kultur, og det er i dag variert bruk i omtrent alle bygg. Vi er imidlertid i en brytningstid, der ytterligere løft krever bedre organisering, koordinering og profesjonalitet, samt investeringer i bygg, infrastruktur og drift. Den nye utleiestrategien forsøker å ta innover seg disse utfordringene.

Det er i dag mange gode enkeltinitiativ, men få overgripende prosjekter som involverer hele brukergruppen. Øyas potensial og attraksjonsverdi blir følgelig ikke godt nok utnyttet. Odderøya Open¹ viser til fulle hvilke muligheter som åpner seg gjennom et samarbeid.

Odderøya – mål, strategi og tiltak

Bystyret vedtok 2011 å etablere en tverrfaglig prosjektorganisasjon med formål å sikre en samlet og helhetlig utvikling av Odderøya. Fylkestinget sluttet seg til vedtaket og deltar i prosjektet.

Prosjektet ble etablert og bemannet våren 2012 og har pt vært aktivt i snart et år. Prosjektet har navnet «Prosjekt Odderøya utvikling».

Bystyret har fastsatt prosjektets mål til å være:

«å skape et moderne senter for formidling av Kristiansandsregionens historiske arv og identitet, med særlig vekt på det maritime og det militære grunnlaget for byens framvekst».

Det er videre bestemt at utviklingen skal skje trinnvis i følgende rekkefølge:

- a. Etablering av museumshavn i Nodeviga
- b. Analyse av hvilke bygg som museet kan bruke innenfor museumsområdet
- c. Etablering av nytt formidlingsbygg
- d. Flytting av friluftsmuseet fra Kongsgård

For å lese mer om selve konseptet, se sak 102/11 for bystyret.

For Kristiansand er den *overordnede målsetningen* at bruken av Odderøya skal understøtte Kvadaturens og regionens utvikling og vekst, og ved å utnytte Odderøyas kvaliteter, muligheter og sentrale beliggenhet (gangavstand fra sentrum, cruisehavn mm), er *strategien* å gjøre Odderøya til et foretrukket mål for besøkende og turister på lik linje som andre attraksjoner.

---

¹ Odderøya Open er et halvårlig arrangement hvor kunst- og kulturmiljøet på Odderøya viser seg frem for publikum. Dette gjør de ved diverse arrangement, utstillinger og åpne verksted. Arrangementet drives på dugnad, med litt kommunal støtte, av ildsjeler i miljøet på Odderøya. Et år ble det anslått at det var over 2000 besøkende på Odderøya under arrangementet.

Strategien er understøttet av konkrete *tiltak/handlinger*, som enten er realisert, står klare for å bli gjennomført eller befinner seg i planleggingsfasen. Disse er:

- Kilden – lokalisert til Silokaia
- Etablering av kulturhistorisk senter med museumshavn
- Tilgjengeliggjøring av bygningsmassen for kreative miljøer – kulturbasert næring
- Utnytte naturlige og anlagte arenaer for festivaler og konserter
- Friggjøre Silokaia for byutvikling – Kanalbyen
- Nasjonal museumshavn med brohode på Odderøya
- Etablering av «Grønt senter» i Kommandantboligen sommeren 2013.

Strategien har videre i seg en forutsetning om at grunn og bygninger skal være i bruk i påvente av nytt kulturhistorisk senter, slik at øya vitaliseres og potensialet utnyttes.

Allmennhetens tilgang til øyas friluftsområder skal under ingen omstendigheter hindres eller vanskeliggjøres som følge av nevnte tiltak.

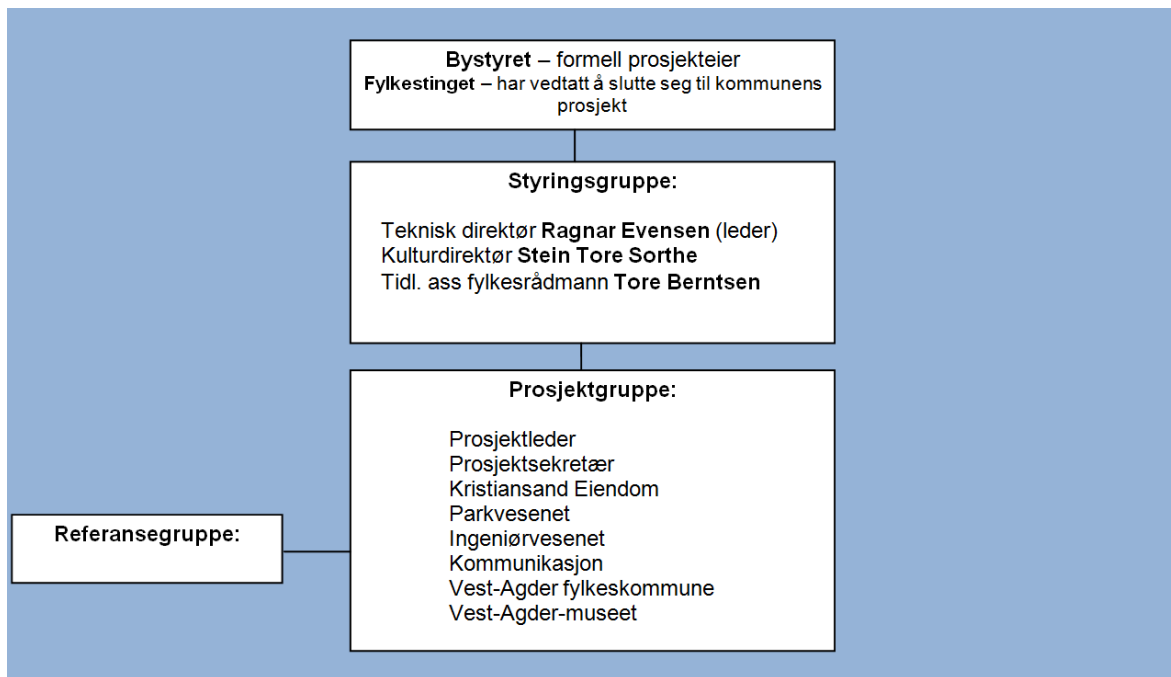
Tiltakene vil i sum bidra til å gjøre Odderøya til en unik attraksjon for byen og landsdelen!

Prosjekt Odderøya utvikling, organisering og ansvarsavklaring

Prosjekt Odderøya utvikling er gitt ansvar for å sikre en helhetlig utvikling av Odderøya med målsetting om å etablere kulturhistorisk senter. I tillegg skal prosjektet besørge at kunst- og kulturmiljøet på øya videreutvikles.

Delprosjektene er hver for seg, og samlet, omfattende og krever håndtering av en rekke oppgaver samtidig. Faren er da at viktige kjerneoppgaver ikke gis tilstrekkelig oppmerksomhet. Det foreslås derfor å etablere et eget kommunalt driftsutvalg med hovedansvar for å videreutvikle kunst- og kulturmiljøet på øya. Prosjekt Odderøya utvikling vil da i større grad kunne konsentrere seg om å konkretisere og gjennomføre planene for nytt kulturhistorisk senter. Behov for senere justeringer må vurderes i lys av oppgavene som skal løses, og hvilken organisasjonsform som er best skikket til å løse disse. Driftsutvalget omtales i avsnitt om ny utleiestrategi.

Planer for nytt kulturhistorisk senter involverer en rekke aktører innenfor og utenfor det kommunale systemet. Det er viktig at disse arbeider koordinert og med samme målforståelse. Nedenfor vises organisasjonskart for prosjekt Odderøya utvikling med opplisting av prosjektdeltakerne med tilhørende ansvarsområder.

Bystyret er formell prosjekteier, bestiller og rammesetter. *Fylkesting* har vedtatt å slutte seg til kommunens prosjekt.

Styringsgruppe er ansvarlig for at prosjektet gjennomføres innenfor fastsatte rammer.

Prosjektgruppe:

Prosjektleder skal administrere og lede arbeidet og rapportere til styringsgruppe.

Vest-Agder museet (VAM) skal definere senterets innhold og behov gjennom egne behovsutredninger for museumshavna i Nodeviga, nytt formidlingsbygg, friluftsmuseet, samt andre funksjoner knyttet til museets virksomhet. VAM sine utredninger gir grunnlag for konseptvalg, som i neste omgang gir retning for etterfølgende detaljregulering, finansiering og gjennomføring. Behovsutredningene skal videre klargjøre viktige forutsetninger ift drift. VAM skal drifte senteret.

Kultursektoren er ansvarlig for at utviklingen på Odderøya er i samsvar med gjeldende kulturstrategi. Kulturstrategi 2013 – 2023 sier blant annet at Odderøya skal være et kraftsenter for kunst- og kulturproduksjon. Kultursektoren har de beste forutsetningene for å se Odderøya og de mulighetene som finnes der i sammenheng med den generelle utviklingen av kunst- og kulturmiljøet i Kristiansand og regionen.

Vest-Agder fylkeskommunes (VAF) engasjement i prosjektet knytter seg til deres rolle som regional drivkraft på museumsområdet, samt ut fra prosjektets regionale betydning. VAF har, som Kristiansand kommune, vedtatt etablering av kulturhistorisk senter. Dette omfatter etablering av museumshavn for mindre båter i Nodeviga, utvikling av museumshavna som møtested og formidling, etablering av formidlingsbygg for museet, analyse av hvilke bygg som egner seg for bruk til museumsformål, flytting av friluftsmuseet fra Kongsgård. I tillegg kommer fremtidig bruk av Odderøya fyrstasjon, som eies av VAF. VAF har videre gjort vedtak om å arbeide for etablering av Nasjonal museumshavn i Kristiansand, og har sekretariatsansvar for utvikling av denne. Tilsvarende vedtak er gjort av bystyret i Kristiansand.

Teknisk sektor er en viktig bidragsyter og så nær som alle sektorens etater deltar i arbeidet. Ansvarsområdet er todelt; et forvaltningsansvar, samt ansvar for å påse at utviklingsplanene innordner seg akseptable rammer. Den enkeltes etats ansvarsområde beskrives nedenfor.

Kristiansand Eiendom (KE) er formell grunneier. KE skal påse at nødvendig grunn og rettigheter er sikret i takt med prosjektets behov. KE skal videre inngå driftsavtaler med VAM før prosjektgjennomføring.

KE administrerer også småbåthavnene gjennom småbåthavnkontoret, som over tid skal frigjøre båtplasser i Nodeviga i takt med museumshavnas behov samt forestå utleie av plasser til eiere av båter med museal verdi i samarbeid med VAM.

Ingeniørvesenet er ansvarlig for all hovedinfrastruktur på øya og skal forestå nødvendig oppgradering samt løpende drift og vedlikehold av denne. Ingeniørvesenet er videre ansvarlig for adressering og skilting iht. godkjente skiltplaner. Byggeier (KE) har ansvar for vann og avløp fra bygning og til hovedledning.

Parkvesenet skal påse at allmennhetens interesser sikres i utviklingsplanene og at uteområdene på øya blir ivaretatt.

Plan- og bygningsetaten deltar ikke i prosjektet, men skal fortløpende behandle reguleringsplaner og rammesøknader i samsvar med politiske føringer og gjeldende regelverk.

Kommunikasjonsheten gir råd ift kommunikasjon og profilering.

Referansegruppe bestående av Odderøyas venner, Kilden Teater- og Konserthus, Lauget og Orlogsforeningen, Odderøya Live, Idrettsetaten, Idrettsrådet, Kristiansand havn, miljøvernsjefen, Rådet for funksjonshemmede og Kristiansand ungdomsutvalg skal fortløpende holdes orientert om prosjektets arbeid.

Aktivitetsplan

Prosjektet arbeider iht. vedtatt utviklingsrekkefølge og tidsplan. Denne sier følgende:

- Trinn 1 – etablering av museumshavn i Nodeviga med oppstart umiddelbart
- Trinn 2 - etablering av formidlingsbygg – etter 2015
- Trinn 3 – etablering av friluftsmuseum – etter 2020

Prosjektet har begrensede økonomiske ressurser og det er derfor påkrevd med en trinnvis utvikling og et langsiktig gjennomføringsperspektiv. Etablering av sjøfartsmonumentet og oppgradering av Lille Nodeviga er eksempler på enkelttiltak som inngår i en helhetlig utvikling av området. Vest-Agder museet (VAM) tok i bruk Lille Nodeviga sesongen 2012 og hadde her et populært aktivitetstilbud rettet mot barn og unge. Kristiansand Havn og Sjøsport stilte velvillig areal og utstyr til disposisjon. Tilbudet vil bli videreført og videreutviklet for sesongen 2013. Neste utviklingssteg vil være fremvisning av større båter og mer aktivitet på landsiden. Gjennom denne type tiltak og aktivitetstilbud, vil prosjektets potensial bli synliggjort og forståelsen for prosjektets viktighet øke hos bevilgende myndigheter.

Parallelt konseptualiseres planene for museumshavna. Arbeidet baseres på en behovsutredning som bla. klargjør hva som skal formidles, herunder gjenstander, tema og formidlingsmetodikk. Videre avklares funksjonsbehov på sjø og på landsiden, samt hvorledes museumshavna skal realiseres etappevis over tid.

Funksjoner som skal ivaretas i museumshavna, er bla. logistikk og adkomstforhold, der allmennhetens tilgang til/gjennom området skal sikres. I tillegg skal aktivitets- og formidlingsbygninger lokaliseres, område for utstilling av mindre og mellomstore båter defineres, samt område for lokalisering av private båtplasser. Tanken er å legge til rette for et aktivt, privat båtmiljø som del av museumshavna. Videre må allmenhetens tilgang fra

sjøsiden avklares gjennom lokalisering av gjesteplasser. Mulighetene er mange, og grunnlaget for å etablere en sentrumsnær attraksjon, er absolutt til stede, og der Tall Ships race 2015 kan bli en viktig milepæl i utviklingsplanene.

Andre prioriterte oppgaver som er iverksatt, er bedre skilting til/på øya, bedre profilering og styrking av gangaksen mellom Kilden – Kvadraturen (omtalt som Kulturaksen i Kvadraturplanen), med spesiell fokus på oppgradering av området rundt Gravane. Det er etablert egen hjemmeside for øya – www.odderoya.no og det er produsert en kortfilm for å synliggjøre og markedsføre øyas mangfold av aktiviteter. Det er videre en prioritert oppgave å begrense trafikken på øya. Gjennom klarere parkeringsregler og aktiv håndheving, er målet at flere skal bruke Kilden p-hus.

Et nytt kulturhistorisk senter skal formidle sørlandsk identitet og historie, og Odderøyas og Kristiansands forsvarshistorie er en sentral del av denne. I påvente av senteret, er det imidlertid viktig å tilgjengeliggjøre og formilde Odderøyas historie på en god måte. Her har allerede Odderøyas venner mfl gjort en betydelig innsats mhp å lage turløyper, rydde forsvarsstillinger og formilde anleggenes historie, men potensialet er stort ift å videreutvikle øyas historie som en attraksjon. VAM, Odderøyas venner og de militærhistoriske foreningene ønsker å arbeide sammen om dette. Det er imidlertid viktig at kommunen deltar i utviklingsarbeidet, og prosjekt Odderøya utvikling vil derfor etablere et delprosjekt med ansvar for formidling av Odderøyas historie med nevnte aktører som prosjektdeltakere.

Ny utleiestrategi

Gjeldende utleiepolitikk bygger på et vedtak fra 2006 om at bygningsmassen på Odderøya skal disponeres til musealt formål og kulturbasert næring. Reguleringsplanen, vedtatt i 2008, følger opp dette ved å hjemle bruken, og eiendomsforvaltningen har siden den gang vært basert på disse føringene. Resultatet kjenner vi; et stort og voksende miljø innen kunst- og kultur.

Som ledd i å videreutvikle kunst- og kulturmiljøet, har det blitt gjennomført lytterunde blant øyas leietakere. Hensikten har vært å kartlegge status og evaluere dagens eiendomsforvaltning med et spesielt fokus på tildelingspraksis, kontraktsvilkår og leietakeroppfølging. I tillegg ble leietakerne bedt om å foreslå tiltak som kan bidra til å utvikle og styrke miljøet. Tilbakemeldingene danner grunnlag for forslag om justering/endring av dagens praksis.

Temaet har engasjert, og leietakerne har bidratt aktivt og konstruktivt i prosessen. Kommunen har derfor fått mange gode forslag i form av muntlige tilbakemeldinger og skriftlig materiale.

Temaet er videre aktuelt da ny kulturstrategi for de neste 10 år fremhever Odderøya spesielt. Målet er å gjøre øya til et kraftsenter for kunst- og kulturproduksjon og å skape et bynært kulturhistorisk senter. Ny utleiepolitikk må understøtte denne målsettingen. Videre vil ny utleiestrategi måtte avklare hvorledes bygningsmassen innenfor fremtidig område for kulturhistorisk senter skal forvaltes i påvente av gjennomføring.

Foreliggende forslag ble presentert på et informasjonsmøte den 5/2. Innspillene herfra er enten hensyntatt eller kommentert i saken.

Situasjonsbeskrivelse

Aktiviteten på Odderøya er høy. I alt er det nesten 100 leieforhold i ca 40 bygninger. Dette varierer fra ett leieforhold pr. bygg til hele 14 leieforhold i Odderøya 19. 150-200 aktører har tilhold på øya. Det er jevnt over høy grad av profesjonalitet og profesjonelle kunstnere søker seg til Odderøya. Det er spesielt interessant å observere at aktørene samarbeider på tvers av kunstarter, noe som medfører innovasjon og næringsutvikling. Mange av virksomhetene inviterer allmenheten inn, men aktivitetene på øya er fortsatt allment lite kjent.

Bygningstilstanden er varierende, men bygningsmassen står ikke for forfall. Oppgraderingsbehovet er derimot stort. Utearealene driftes dels av parkvesenet, dels av KE og dels av leietakerne. Uklare grensesnitt og manglende ansvarsavklaring har i perioder medført en viss forsøpling rundt bygningsmassen. Det er heller ikke krav om forpliktende deltakelse i en renovasjonsordning, noe som bidrar til å forsterke problemet ytterligere. Tilgroing av uteområdene er en vedvarende utfordring, men Parkvesenet og Odderøyas venner ivaretar skjøtselen på en god måte.

Regnskapstall for 2012 viser at KE hadde husleieinntekter på ca kr 3,3 mill. Kostnadene i samme periode fordelte seg slik:

- ca kr 1,3 mill til *drift* (kom. avgifter, avfall, tele og energi, snøbrøyting, vakthold og vaktmester)
- ca kr 0,5 mill til *forvaltning* (adm., økonomi og forsikring)
- ca kr 0,35 mill til *vedlikehold*

Resultat for 2012 var følgelig kr 1,15 mill. Utgiftene varierer avhengig vedlikeholdsbehovet. Ser vi dette over en lengre periode, sier KE at budsjettet for Odderøya tilnærmet balanserer.

Parkvesenets har ansvar for drift av uteområdene. Årlige driftskostnader relatert til skjøtsel, pleie av grasplener og bed, samt tilsyn og drift av friluftsområdene, ligger i størrelsesorden kr 0,3 mill pr år. Ingeniørvesenet har ansvar for snøbrøytinga. Utgiftene utgjør ca. 70.000,- pr år. Kostnaden dekkes av KE, og inngår i posten «drift».

Utleie av bygningsmassen håndteres av KE i samarbeid med kultursektoren. Henvendelser behandles i fellesskap og faller søkeren inn under tildelingskriteriet (kulturbasert næring), inngår KE leieavtale, herunder fastsetter leienivå og øvrige betingelser. Har KE og kultur vært i tvil om tildeling, er spørsmålet reist politisk. Basert på denne praksisen har miljøet vokst frem uten nevneverdig innvirkning/aktivitet fra kommunens side.

Tildeling av lokaler var tema under lytterunden. Leietakerne oppfatter kommunes tildelingspraksis som tilfeldig og finner informasjon om ledige lokaler vanskelig tilgjengelig. Leietakerne etterlyser videre større åpenhet rundt tildelingene og oppfatter tildelingskriteriene som uklare.

Leiekontraktene tar utgangspunkt i felles mal, men det er noe variasjon i vilkår ut over rene leieforskjeller, som til dels er store. Noen få leiearealer disponeres av organisasjoner uten at det faktureres leie, noen disponeres ut fra et historisk perspektiv, andre er rene næringsleieforhold. De aller fleste er imidlertid leid ut til kunst og kulturvirksomhet. De fleste baserer seg på et løpende leieforhold med oppsigelsesklausul på 3 måneder. Avtalen med lengst varighet, er i Odderøya 100, som er inngått for en periode på 10 +10år.

Det er som nevnt et stort sprik i leienivået, men det er også stor variasjon av type lokaler og standard på lokalene. Ser man separat på husleien, varierer denne fra ca kr 150 til ca kr 850 pr m² pr år avhengig av funksjon (lager, garasje, atelié-/verksted eller kontor) og standard. For typiske ateliéer/verksteder ligger leienivået mellom kr 250-400 pr m². Driftskostnadene dekkes av leietakerne i varierende grad, men de fleste skal betale for strøm og kommunale avgifter.

Leietakerne ble bedt om å kommentere leievilkårene og kommunes leietakeroppfølging. De fleste gir uttrykk for at leievilkårene er akseptable, med unntak av leietida. Leietid med oppsigelsesklausul på 3 måneder oppleves som kort og medfører manglende forutsigbarhet ift leietakerinvesteringer. Få uttrykker misnøye med leienivået (leieprisen), men flere stiller spørsmål ved det som oppfattes som uforklarlige forskjeller i leibeløpene. Det sies videre at det samlede leienivået ikke må økes.

Ifølge rapporten «Levekår for kunstnere» fra 2008 er kunstnere den yrkesgruppen med lavest levekår i Norge, og blant gruppen kunstnere var det billedkunstnere som kom dårligst ut. Kunstnerne er en viktig målgruppe og en forutsetning for videreutviklingen av Odderøya. Det er derfor viktig at dette tas hensyn til i fastsetting av leienivå.

Leietakerne skryter av servicepersonellet, men savner raskere tilbakemelding fra kommunen på spørsmål vedrørende leieforholdet, herunder spørsmål knyttet til bygningsmessige forhold ol. Mange etterlyser bedre fellestjenester knyttet til fibertilgang, brøyting, avfallshåndtering og parkering. Alle er videre opptatt av at det må settes krav til skjerming av egen aktivitet, slik at denne ikke forstyrrer andre leietakere.

Til slutt ble leietakerne bedt om å foreslå tiltak som vil styrke og utvikle miljøet. Det fremkom mange forslag, og de viktigste nevnes her.

- Kommunikasjon og informasjon – ønske om en felles kommunikasjonskanal/hjemmeside for Odderøya for informasjonsutveksling og markedsføring
- Skilting og synliggjøring – bygninger er vanskelig tilgjengelig for kunder og besøkende. Ønske om en felles og ensartet skilting på øya, dog slik at krav til sikkerhet ift produksjonsutstyr mm ivaretas
- Øke besøkstallet/kundegrunnlaget gjennom bedre tilretteleggelse for tilreisende, turister, cruisebesøkende mfl.
- Avsette lokale/fellesrom som kan benyttes til workshops, utstillinger, snekkerverksted, prosjektrum osv.
- Legge til rette for temporære utstillinger
- Etablere driftsorganisasjon med ansvar for forvaltning og videreutvikling av miljøet.

Ny utleiestrategi og ny organisering

Ny utleiestrategi tar inn over seg tilbakemeldinger og utfordringer knyttet til dagens praksis, samt de mål som følger av ny kulturstrategi. Denne sier at kommunen ønsker å være en aktiv og engasjert aktør i videreutvikling av de profesjonelle kunstmiljøene på Odderøya.

Tidligere vedtak om at bygningsmassen kun skal benyttes til kulturbasert næring og museale formål, begrenser *ikke* en aktiv og fremtidsrettet eiendomsforvaltning. Følgelig er det ikke behov for å endre de overordnede rammene for eiendomsforvaltningen. Ny utleiestrategi kan derfor avgrenses til å drøfte forvaltningsmessige og organisatoriske endringer.

Det foreligger ikke et klart definert mål for forvaltning av eiendomsmassen på Odderøya i dag. Samtidig er forvaltningsansvaret delt mellom KE og kultursektoren, som hver for seg igjen har ulike mål. Situasjonen er ikke tilfredsstillende og det foreslås derfor å opprette et eget kommunalt driftsutvalg med ansvar for utleie og forvaltning av grunn og bygningsmasse relatert til kulturbasert næring. Utvalgets sammensetning er ikke fastlagt, men naturlige deltakere er KE, Parkvesenet, Kultur og kommunens arrangementansvarlig, samt representant(er) for leietakerne/brukerne. Leietakerne er opptatt av denne/disse velges på demokratisk vis. Det er videre naturlig at utvalget legges under ansvarsområdet til teknisk sektor v/KE. Utvalget skal være kontaktpunktet mot leietakerne og ha ansvar for bla markedsføring, rekruttering, aktivisering av brukermiljøet og forvaltning. Utvalget vil måtte bemannes med en leder/koordinator med gjennomføringsansvar for tillagte oppgaver. Denne personen vil spille en viktig rolle i videreutvikling av miljøet. Det er derfor viktig at

lederen har evne til å skape engasjement, aktivitet og resultater, samt være en samlende og god ambassadør for miljøet.

Stiller bystyret seg bak forslaget om etablering av et driftsutvalg, vil organisatoriske og økonomiske konsekvenser bli innarbeidet i HP2014-17. Utvalget bør kunne etableres i løpet av året, slik at utvalget overtar ansvaret fra og med 2014.

Utvalget ved utvalgets leder vil kunne dekke mange av oppgavene som leietakerne etterlyser, og som er av stor viktighet for å kunne videreutvikle miljøet. Ved å gjøre utvalgets ansvarsområde til eget resultatområde, vil utvalgets disposisjoner og resultater kunne rapporteres fortløpende.

Kunngjøring og tildeling av lokaler

Det har tidligere vært forsøkt lagd kriterier for tildeling av lokaler på Odderøya, noe som viste seg vanskelig da miljøet er sammensatt og det er ønskelig å sikre et mangfold av kunstarter og brukere. Følgelig så en at et strengt regelsett fort kunne bli en tvangstrøye for nødvendig skjønnsutøvelse. Tildeling av lokaler foreslås derfor gjort på grunnlag av noen få overordnede kriterier, slik det er listet opp nedenfor. Med en slik løsning gis driftsutvalget større frihetsgrad, men får samtidig et større ansvar for valg og prioriteringer. Forutsatt at virksomhetene faller inn under begrepet kulturbasert næring, foreslås tildelingskriteriene å være følgende:

- *Krav til en profesjonell tilnærming til den kunst- og kulturbaserte virksomheten.* Ikke i betydningen at virksomheten utøves på heltid eller behøver å være hovedinntektskilden til aktøren, men at man har en profesjonell holdning til sin virksomhet. Det er veldig få kunstnere som har muligheten til å leve av sin virksomhet så et krav om dette ville vært urimelig.
- *Krav til aktivitet og produksjon i lokalene som stilles til rådighet.* Høy aktivitet i flest mulig lokaler legger til rette for utvikling av kreative allianser på tvers av kunstnere og kunstarter. Aktivitet skaper muligheter for samarbeid og utvikling.
- *Ta hensyn til at det skal være et mangfold av ulike kunstformer og aktører.* Det er viktig at det er plass til både profesjonelle og amatører, og unge og gamle. Dette bidrar til å skape et dynamisk miljø og skaper muligheter for personlig utvikling.
- *Ta hensyn til etablerte miljøer.* Det er ikke alle bygninger på Odderøya som egner seg for samlokalisering av ulike kunstformer. For eksempel er en forfatters skriveverksted vegg i vegg med et innspillingsstudio ikke nødvendigvis en god kombinasjon. Det kan også utvikle seg miljøer på enkelte bygg som er spesielt viktig å ta vare på. Det er derfor viktig at eksisterende leietakere tas med på råd ved tildeling av lokaler i bygg med flere utleierom.

Informasjon om ledige lokaler ønskes enklere tilgjengelig. Ledige lokaler skal derfor kunngjøres på kommunens hjemmeside og på www.odderoya.no. Søknader vil bli vurdert og tildeling foretatt basert på tildelingskriteriene. Eksisterende leietakere som ønsker annet lokale på øya, skal som utgangspunktet gis fortrinn til lokalet.

Kontraktsvilkår

Bygningsmassen skal forvaltes på en måte som gagnar mål og strategi best mulig. Leiekontraktene er et viktig hjelpemiddel i så måte.

Leieperiode

Leietakerne ønsker større forutsigbarhet. Til nå har leieforholdene vært basert på løpende avtaler med gjensidig rett til oppsigelse. Praksis foreslås nå endret til tidsbegrensa leieperiode, men med mulighet for leietaker til å si opp i leieperioden. Tidsperioden må avtales konkret i hvert enkelt tilfelle, men vil vanligvis kunne variere fra 1-3 år, noen ganger inntil 5 år. Det er viktig å gi leietakerne trygghet ved investeringer i lokalene. Etter endt leieperiode kan leieforholdet avvikles, alternativt forlenges dersom det ikke er behov for endringer. Ordningen gjør det enklere å avvikle leieforhold som er misligholdt.

Intensjonen med endringsforslaget har vært er å gi leietakerne større forutsigbarhet. Leietakerne opplever imidlertid dette ulikt, og enkelte ga tilbakemelding på informasjonsmøtet om at dagens praksis oppleves som sikrere. Det å gå til tidsbegrensa avtaler innebærer en profesjonalisering av utleievirksomheten. Endringen innebærer at utleier/kommunen bindes opp i leieperioden, men leietaker gis anledning til å si opp. Leieforholdet kan videre forlenges dersom begge parter finner dette ønskelig. Administrasjonen mener derfor endringen er til det bedre for leietaker, og opprettholder følgelig forslaget.

Leienivå

Det er i dag stor variasjon i leienivået, og det er ønskelig med en mer ensartet praksis for å forenkle forvaltningen. Det er derfor et mål å harmonere leienivået over tid. Av rettferdighetshensyn finner en det imidlertid riktig med en viss differensiering av leiebeløpene ift standard, beliggenhet og lokalenes effektivitet. Dagens leienivå vil bli videreført. Leien vil i størst mulig grad bli holdt uavhengig av virksomhetens karakter, og det kan avtales at leietakerinvesteringer kan motregnes leie. Leietaker skal svare leie for andel av fellesarealer, der det er aktuelt. I nye kontrakter skal det også gjøres et klart skille mellom drift og leie, der driftskostnadene vil være en leietakerkostnad som også inkluderer eventuelle bidrag til fellesfunksjoner.

Aktivitet

Det vil bli satt krav om aktivitet i lokalet og manglende bruk anses som mislighold. Plikt til deltakelse på fellesaktiviteter bør videre være utgangspunktet.

Vedlikehold

Utleier har normalt ansvar for ytre vedlikehold. Oppgraderingsbehovet er imidlertid stort samtidig som vedlikeholdsmidlene er begrensa. Enklere fasadetiltak som maling ol, bør i større grad kunne settes bort til leietaker. Det bør også vurderes tilskuddsordninger, der kommunen yter bidrag til oppgradering, eller til et forsert vedlikehold, mot at leietaker svarer en forholdsmessig andel.

Parkering

Det skal svares leie for egen p-plass i tilknytning til leieobjektet. P-plasser i tilknytning til leieobjektene vil bli markert og parkeringstillatelser utstedt iht. avtale. Parkeringsbehov utover dette kan dekkes i Kilden parkeringsanlegg.

Enkelte leietakere finner det urimelig at det skal svares leie for parkering og viser til at transport til/fra bygningene er nødvendig, samt at drift av parkeringsareal og internvei holdes av leietaker. I et overordnet perspektiv er det viktig å bidra til redusert trafikk, og konkret på Odderøya er det et mål å redusere biltrafikken mest mulig. Parkeringsavgift er et tiltak i så måte, og administrasjonen finner det rimelig at parkeringsplass mot vederlag er et mulig tilvalg for leietaker, her som andre steder. Administrasjonen opprettholder derfor forslaget,

men selvsagt skal leienivået kunne ses i sammenheng med parkeringsarealets beskaffenhet og leietakers plikter.

Uteområder

Det har ikke vært praktisert utleie av grunn rundt bygningene på Odderøya i frykt for privatisering. Ordningen har imidlertid medført et uklart drifts- og ansvarsforhold til arealene rundt bygningsmassen. Rundt enkelte bygninger er det naturlig å kople aktiviteten inne med bruk av tilstøtende uteområde. Det foreslås derfor at tilstøtende grunn kan inngå i leieforholdet, men forutsetningen for slik bruk er klar; bruken skal ikke begrense eller fortrenge allmennhetens tilgang til området.

Implementering

Leiekontrakter som er gjenstand for reforhandling, foreslås reforhandlet innen en periode på 2 år. Ved tildeling av lokale i bygninger med flere leieforhold, kan det bli aktuelt å reforhandle alle avtalene på bygningen samtidig.

Prinsipper for utleie til Vest-Agder museet (VAM)

Bystyret har besluttet at det skal foretas en analyse av hvilke bygg som museet (VAM) kan bruke innenfor museumsområdet. Analysen vil avklare hvilke bygninger VAM skal disponere på kort og lang sikt, og hvilke bygninger som ikke inngår i fremtidige planer for et kulturhistorisk senter. Analysen vil være et viktig hjelpemiddel ved utarbeidelse av vedlikeholdsplaner og ved prioritering av vedlikeholdsmidler, samt bidra til større forutsigbarhet for leietakerne innenfor museumsområdet.

VAM og kommunen skal i fellesskap utvikle og tilrettelegge for nytt kulturhistorisk senter. I påvente av finansiering, er det viktig at kommunen understøtter VAM sine tiltak og aktiviteter på en god måte. VAM vil ha varierende behov for bygninger og arealer innenfor museumsområdet, og bruken av disse foreslås regulert i ordinære leieavtaler som avløses av egne driftsavtaler ved etablering av senteret. Leieavtalene må regulere bruken på en hensiktsmessig måte basert på følgende prinsipper:

- Bruken må være relatert til et reelt og dokumentert behov, og være knyttet opp til museets aktivitet.
- Leietid fastsettes ift behov, slik det fremgår av første kulepunkt.
- Leiebeløp avtales konkret i det enkelte tilfelle.
- VAM bærer driftskostnadene
- Det svares ikke leie for bruk av utearealer

Oppsummering

Bystyret har tidligere vedtatt at etablering av kulturhistorisk senter på Odderøya skal skje etappevis, med museumshavna i Nodeviga som første utviklingsfase. Bystyret har videre vedtatt etablering av egen prosjektorganisasjon som skal avklare viktig forutsetninger og sentrale elementer i utviklingen. Prosjektet er etablert og har vært virksom i ca ett år.

Gjennom denne saken er bystyret gitt en statusrapport om prosjektets arbeid. Bystyret er videre invitert til å slutte seg til prosjektorganisering, ansvarsavklaring og videre prosjektoppfølgning. I tillegg fremmes forslag til ny utleiestrategi for bygningsmassen, der det bla. foreslås å etablere eget driftsutvalg med ansvar for forvaltning og videreutvikling av kunst- og kulturmiljøet. Gjennom dette vil kunst- og kulturmiljøet på øya bli viet nødvendig oppmerksomhet. Prosjekt Odderøya utvikling kan på sin side fokusere mer på planene for nytt kulturhistorisk senter.

Prosjektet Odderøya utvikling har begrensede økonomiske ressurser og etablering av kulturhistorisk senter har derfor et langsiktig gjennomføringsperspektiv. Samtidig har øya mange muligheter som kan utnyttes gjennom mer beskjedne tiltak. Prosjektet er derfor opptatt av å arbeide aktivt og kontinuerlig for økt bruk og vitalisering samtdig med utvikling og gjennomføring av planene for nytt kulturhistorisk senter.